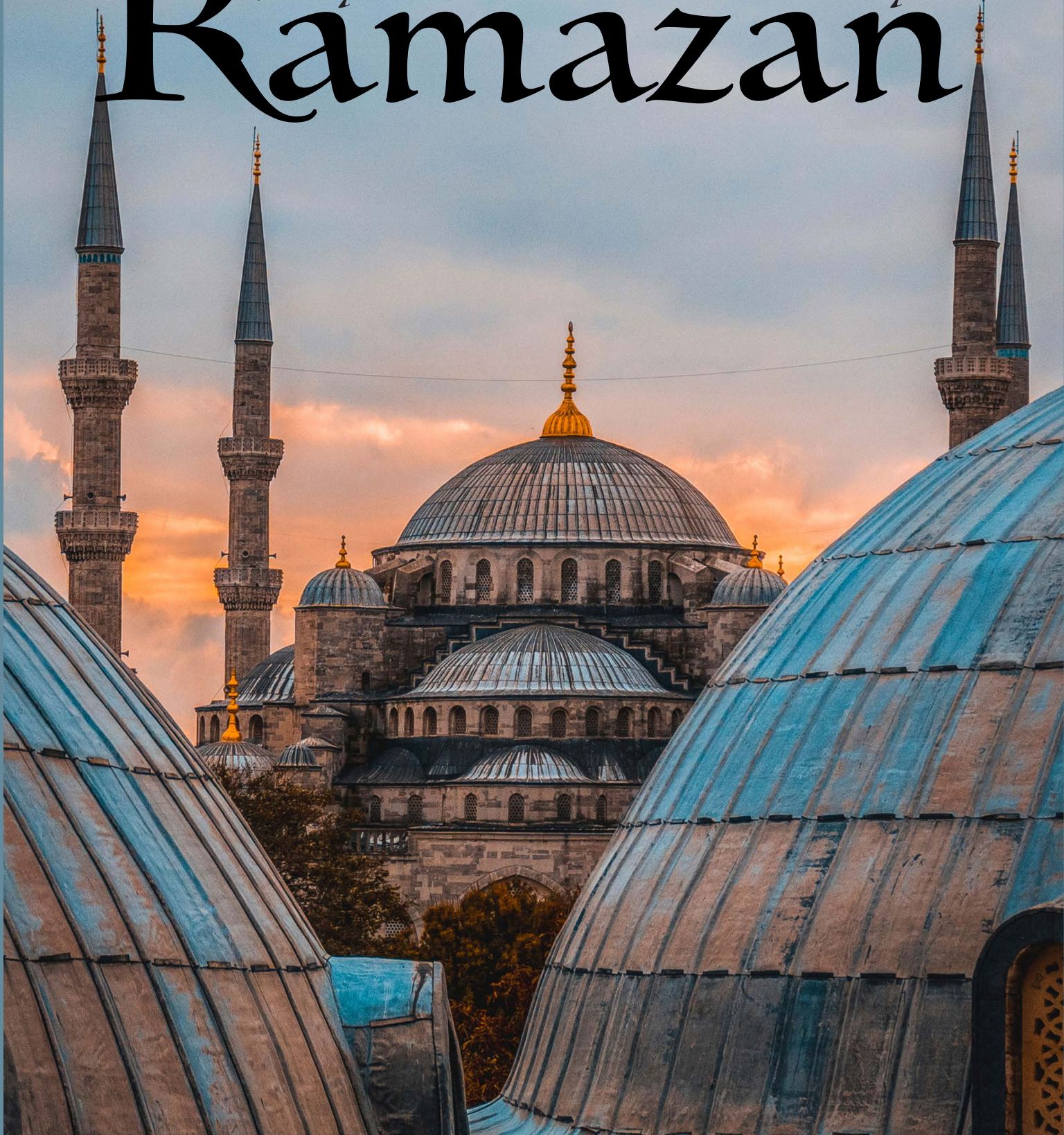


hikmet.net bülten

Ramazan Ayı | 2023

Feyiz ve Bereket Ayı
Ramazan



İçindekiler

- 03 Kararan Dünyaya
Rağmen Apak Bir Ay
- 05 Allahu Teâlâ
buyuruyor ki:
- 06 Allah Resûlû
buyuruyor ki:
- 14 Mukabele Okumanın
Dinimizdeki Yeri Nedir?
- 15 Ramazan'a Has Bir
Namaz: Teravih
- 17 Teravih namazı kaç
rekâttır?
- 18 Teravihi hatimle kılmak
- 20 Yüzünden Okuyarak
Hatimle Namaz Kılma
- 21 Günahlara kefarete
- 23 Ramazan'da
Şeytanların Bağlanması
- 24 Kötülüklerden Uzak
Durma
- 26 Unutulan Bir Sünnet:
İtikâf
- 28 Kadir Gecesi Hangi
Gecedir?
- 31 Ramazan-ı Şerif
Bir Dua Mevsimidir
- 34 Oruç tutmanın farz
olmadığı durumlar
- 34 Kadınların özel halleri
- 35 Oruç Bozmanın Cezası
Nedir?
- 36 Oruçla ilgili Bazı Merak
Edilenler
- 37 Fidyeye
- 38 Şeker hastaları oruç
tutabilirler mi?
- 39 Yalan, gıybet, harama
bakmak gibi günahlar
orucu bozar mı?
- 40 Sadaka-i Fıtır (Fitre)

07



**Allah Resûlû
Ramazan'ı
Nasıl Yaşardı?**

10



**Ramazan'da Yeni
Alışkanlıklar Nasıl
Kazanılır?**

29



**Kadir Gecesi Nasıl
Değerlendirilebilir?**

33



Ramazan İlmihali

42



... Ve Bayram

Kararan Dünyaya Rağmen Apak Bir Ay

Dünyada iç içe buhranlar yaşanıyor. İnsanlık huzursuz ve hep hafakanla oturup kalkıyor. Yarınlar hakkında kimsenin olumlu bir düşüncesi yok. Hâdiseler boz bulanık, herkes feveran içinde, emeller de simsiyah. Zalim zulmüyle dünyanın çehresini karartıyor, mazlum acz içinde yeisle kıvranıyor; imdada koşacaklardan henüz haber yok; “medet” diye bağıranların da ne istedikleri belli değil. Bir sürü kanlı el ve kirli yüz, bir sürü de insanlara karşı merhametsiz ve Hak’tan utanmaz yüzsüz.. ve daha bir sürü mesâvi...

Biz bunları mırıldanıp duralım; Ramazan bir kez daha ufukta sessiz bir dolunay gibi belirme yolunda. Ziyası şimdiden ufukumuzu aydınlatıyor gibi ve muvakkaten dahi olsa içlerimizde bir inşirah var.

İnsanlar duygularıyla, düşünceleriyle ne kadar kirlenirlerse kirlensinler, hemen her Ramazan o büyümlü ziyasıyla ne yapar yapar mutlaka onlara bir



yudum ışık sunar; arındırır sinelerini isten-pas-tan.. istidatları ölçüsünde nurlandırır çok kimseyi ve kendine benzetir. Siler ufuklarımızdan sisi-dumanı. Akar gönüllerimize o uhrevî tat ve neşvesiyle. Maytaplar gibi ışık olur dökülür başımızdan aşağı; dindirir hafakanlarımızı, yumuşatır o haşin ve hırçın düşüncelerimizi.

O hemen her gelişinde, gökten inen bir sekîne gibi, o semavî renk; câzibesi, şivesiyle iner aramıza ve duyurur büyüsunü ruhlarımıza. Biz onu, o bir aylık misafirliği ile her gelişinde o kadar tılsımlı buluruz ki,

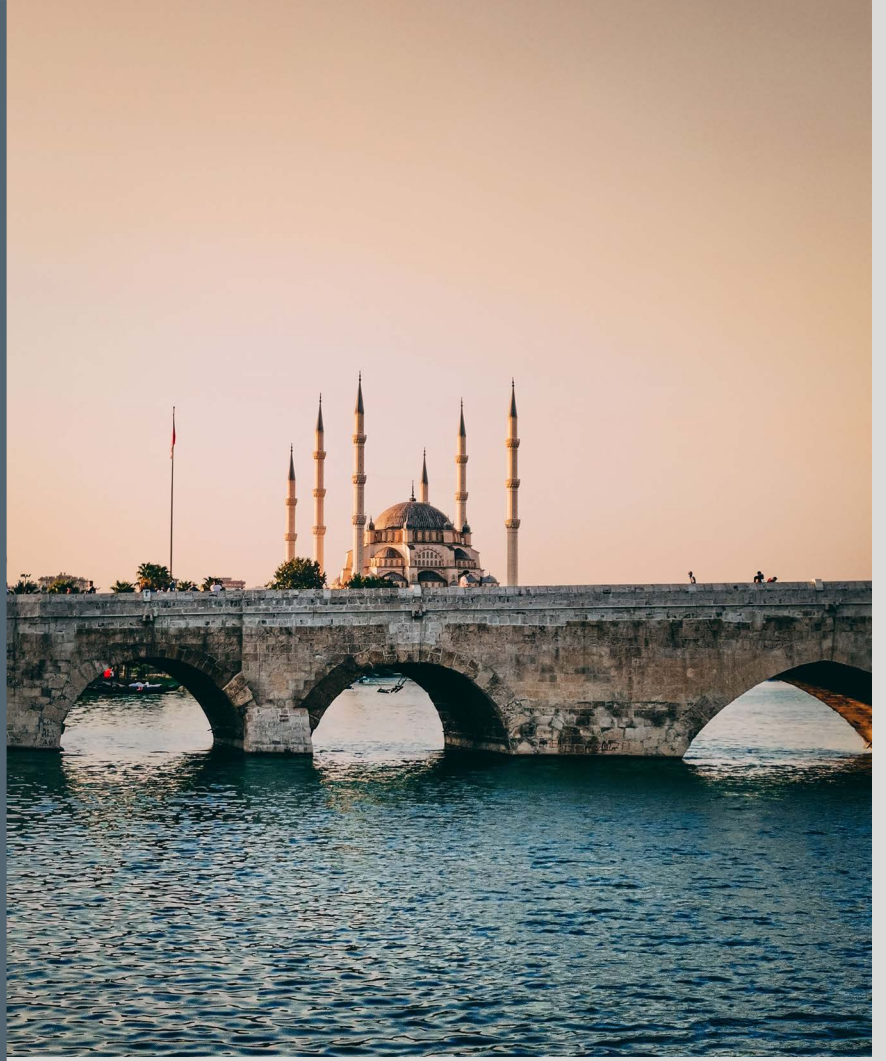
geldiği gibi hep taptaze kalır aramızda ve giderken de bir hasret ve hicran bırakır içimize.. bekleriz bir sene boyu yeniden dönüp geleceği günleri.

Vâkıa, orucuyla, iftarıyla, sahuruyla, teravihiyle ona karşı her zaman bir alışkanlık, bir ülfet de söz konusudur; bu itibarla da bir mânâda gelişine çok hayret edilmez, gidişinde de şaşkınlık yaşanmaz. Ancak, onun sadece vicdanlar tarafından duyulup sezilebilen öyle bir semavî yanı vardır ki, nefislerimizi arındıran, gönüllerimize safvet çalan, hislerimizi bileyen ve her gelişinde bize

yepyeni bir şive ile çok farklı şeyler anlatan bu yönü ile işte o, hiçbir zaman solmaz, renk atmaz, matlaşmaz ve mihmandarlarını bıktırmaz; aksine hemen her zaman bir bahar edasıyla gelir tülленir, sonra da içimizde bir hazan duygusu bırakır öyle çeker gider.

Hemen her sene Ramazan'ın gelmesiyle, âdeta gökler yere inmiş gibi olur; sokaklardaki ışıklar, şerefeleri çepeçevre saran lambalar, minareler arasındaki mahyalar, şurada-burada parlayıp sönen maytaplar bize yer yer semanın yıldızlarını, meteorlarını hatırlattıkları gibi; olabildiğine incelen, incelip bütün bütün saflaşan ve melekler gibi masumlaşan mü'minlerin camilerdeki o derin hâlleri, gece hayatları, imsak ve iftarları da gönüllerimizde ruhanîlerle beraber bulunduğumuz hissini uyarır.

Öyle ki, kalb ve ruh uf-kuna açık olan bir mü'min, her sahurda ayrı bir şölen yaşar, her iftarda ayrı bir heyecanla köpürür, her teravihi ayrı bir ruhanî zevkle eda eder ve çok defa görüp duyduklarıyla kendini âdeta bir rüya âleminde sanır. Her zaman gufranla tülленen bu mübarek ay, atmosferinde yaşayanlara bunları vaad ettiği gibi, dinle, diyanetle şöyle-böyle münasebeti olan hemen herkesin üzerinde farklı tesirler icra eder.



Biz Ramazan'da her günü bir bayram neşvesi içinde duyar, ev-iş-mâbet arası gelgitlerimizde hep onun sıcaklığını hisseder, uhrevîliklere açılma hülyalarına dalar; yer yer mâbede koşar, Rabbimize karşı uzaklığımızı aşmaya gayret gösterir, dua ve niyazla hayır temayüllerimizi güçlendirir, tevbe ve istiğfarla da mânevî kirlerden arınmaya çalışırız; gece-gündüz Hak karşısında her duruşumuzu ayrı bir tasfiye faslı olarak değerlendirir ve âdeta yaşamamanın rengini değiştiririz.

Böylece hayatımız bilinmez bir bilmece olmaktan çıkar; teneffüs edilen, duyulan ve bir haz olup içimize akan, tadına doyamayacağımız bir güzelliğe dönüşür. Hele, ezan ve temcitlerin o gürül gürül sesi, camilerin büyüleyen mânevî havası, kadın-erkek, genç-ihtiyar herkesin iştirak ettiği teravihlerin hususî şivesi Ramazan'ı "sehl-i mümteni" öyle bir nefâsete ulaştırır ki, onu tam duyup yaşayanlar, yeryüzünde bulundukları hâlde gök sakinleri ile aynı safı paylaşıyormuşçasına çok farklı mülâhazalara dalar ve kendilerinden geçerler.

Allahu Teâlâ buyuruyor ki:



Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi oruç tutmak size de farz kılındı. Böylece umulur ki fenalıklardan korunursunuz.

﴿Bakara, 2/183﴾



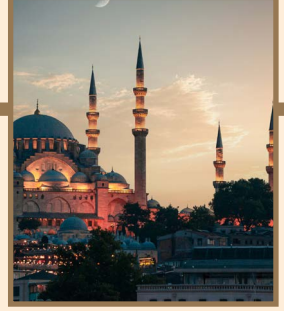
Oruç sayılı günlerdedir. Sizden her kim o günlerde hasta veya yolcu olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutar. Oruç tutamayanlara fidiye gerekir. Fidiye bir fakiri doyuracak miktardır. Her kim de, kendi hayrına olarak fidiye miktarını artırırsa bu, kendisi hakkında elbette daha hayırlıdır. Bununla beraber, eğer işin gerçeğini bilerseniz, oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.

﴿Bakara, 2/184﴾



O sayılı günler, Ramazan ayıdır. O ramazan ayı ki insanlığa bir rehber olan, onları doğru yola götüren ve hakkı batıldan ayıran en açık ve parlak delilleri ihtiva eden Kur'ân o ayda indirildi. Artık sizden kim Ramazan ayına yetişirse oruç tutsun. Hasta veya yolcu olan, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutar. Allah sizin hakkınızda kolaylık ister, zorluk istemez. Oruç günlerini tamamlamanızı, size doğru yolu gösterdiğinden ötürü Allah'ı tazim etmenizi ister. Şükredesiniz diye bu kolaylığı gösterir

﴿Bakara, 2/185﴾



... Şafak vaktine, günün aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilmeye kadar yiyeceğin için. Sonra akşam vaktine kadar oruçlu kalın. Mescitlerde itikâfta bulunduğunuz sırada eşlerinize yaklaşmayın. Bunlar Allah'ın yasak sınırlarıdır, sakın o hudutlara yaklaşmayın. İşte Allah, ayetlerini insanlara böylece açıklar ki, sakınıp korunsunlar.

﴿Bakara, 2/187﴾



Allah Resûlü buyuruyor ki:



Oruç (sahibini koruyan) bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, ahlâksızca konuşmasın. Eğer biri ona sataşırsa, 'Ben oruçluyum.' deyip geçsin.

❦Buhârî, savm, 2.❦

Oruçlu mü'minin ferahlayıp sevineceği iki an vardır: Birisi iftar ettiği zaman, diğeri de orucunun sevabıyla Rabbine kavuştuğu andır.

❦Buhârî, savm, 9; Müslim, sıyâm, 163 ❦

Beş vakit namaz, bir cuma namazı diğer cuma namazına kadar, bir Ramazan diğer Ramazan'a kadar günahlara kefarettirler. Büyük günah irtikâp edilmedikçe aralarındaki günahları affettirirler.

❦Müslim, tahâret 14; Tirmizî, salât 160❦

Ramazan'da dört hususa dikkat edin ve bunları çokça yapın. İkisinden Allah razı olur, diğer ikisine de sizin ihtiyacınız çoktur, onlara müstağni kalmazsınız. Allah'ın razı olduğu iki şey, kelime-i şehadet ve Allah'a istiğfarda bulunmaktır. Sizlerin müstağni olamayacağınız iki şey ise, Cennet'i istemek ve Cehennem'den Allah'a sığınmaktır.

❦Beyhakî, şuaübü'l-îmân, 3/306❦

Kim bir oruçluyu iftar ettirirse, oruçlu kadar sevap kazanır. Oruçlunun sevabından da hiçbir şey eksilmez.

❦Tirmizî, savm, 82❦

Üç kimsenin duası reddedilmez: Oruçlunun, âdil devlet başkanının ve mazlumun duası.

❦Tirmizî, deavât 129❦

Evinizde hep oruçlular iftar etsin, yemeğinizi iyiler yesin, melekler de dualarınız olsun.

❦Ebû Dâvûd, et'ime, 54❦



Allah Resûlü Ramazan'ı Nasıl Yaşardı?

İbadete Yoğunlaşır,
Çokça Kur'an Okurlardı

Ramazan, ahiret yolculuğunda biz kullar için hazinelerle dolu mübarek bir aydır. Onda birler bin olur. Onun saniye ve dakikaları eğer iyi değerlendirilebilirse kurtuluş beratı almayaya vesiledir. Bundan dolayı Aleyhissalatu vesselam Efendimiz Ramazan ayı girince ibadette daha bir derinleşir, zikir ve tilaveti ayrı buudlara ererdi. Bu halini Ramazan'ın son on günü daha sıklaştırırdı.

Hiz. Âişe validemiz bildiriyorlar: "Resûlullah, Ramazan'ın son on günü geceleri ihya eder, ailesini ibadet için uyandırır, ibadete daha çok ehemmiyet verir, diğer vakitlerdekinden daha çok ibadet etmeye gayret ederdi." (Müslim, itikaf 7).

Allah Resûlü (aleyhissalatu vesselâm) Ramazan'da her zamankinden daha fazla Kur'an'la meşgul olur, onu okur ve tefekkür ederdi. Zira Allah Kur'an'ı bu ayda inzal etmişti. Ramazan'ın her gecesinde Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselâm) Cibril-i Emin'le birlikte aralarında Kur'an mukabelesi yaparlardı yani onu baştan sona okurlardı. Vefat ettiği yıl bu iki defa gerçekleşmişti.

Biz bu hadiseyi bugün "mukabele" geleneğiyle yaşatmaya devam ediyoruz.

Ramazan Gecelerini İhya Eder,
Çokça Namaz Kılardı

Allah Resûlü (s.a.v), kendisi Ramazan gecelerini ibadetle değerlendirmiş ve insanları bu geceleri değerlendirme noktasında teşvik etmiştir.

"Kim Ramazan'da inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek, O'nun rızasını kazanmak için namaz kılsa geçmiş günahları bağışlanır." (Buhari, salatü't-teravîh 1; Müslim, salatü'l-müsafirîn 174)

"Allah, Ramazan ayında oruç tutmayı farz kıldı. Ramazan gecelerinde namaz kılmak da benim sünnetimdir. Kim, inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek ihlâsla oruç tutar ve namaz kılsa, annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından temiz hâle gelir." (Nesai, sıyam 40, İbn Mace, ikame 173; Müsned 1/191)



Cömertlikleri Zirveye Çıkardı

İbn Abbas (radiyallahu anhüma), Efendimiz'in (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan'daki cömertliğini şu şekilde ifade eder:

"Resûlullah hayır hususunda insanların en cömerdi idi. O'nun en cömert olduğu zaman da Ramazan ayı idi..." (Buhârî, vahiy 5)

"Hz. Cebrail her sene Allah Resûlü ile Ramazan'da Kur'ân'ı mukabele eder ve bu, Ramazan boyu sürerdi. Bu dönemde Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hayır hususunda esen rüzgârdan daha cömert olurdu." (Beyhakî, 4/305)

Çokça Dua Ederlerdi

Birtakım kimseler vardır ki, dualarına icabet edilir, elleri geriye boş olarak dönmeyiz. İşte bunlardan birisi de iftar vaktinde ellerini Cenab-ı Allah'a açıp yalvaran insandır.

Efendimiz'in (aleyhissalatu vesse-lâm) iftar vaktinde okuduğu birkaç dua şöyledir:

"Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum ve senin rızkınla orucumu açtım." (Ebû Dâvûd, Sıyâm, 22)

"Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum ve senin verdiğin rızıkla iftar ettim. Orucumu kabul buyur. Muhakkak Sen her şeyi işitensin, bilensin." (Dârakutnî, Sünen 2/185)

"Allah'ım! Her şeyi kuşatan rahmetinle benim günahlarımı bağışlamanı Senden istiyorum." (Ebû Dâvûd, sıyâm 22)

"Yardımlıyla oruç tuttuğum ve bana verdiği rızıkla iftar ettiğim Allah'a hamd olsun." (Beyhakî, Şuabü'l-İman 3/406)

"Yanınızda oruçlular iftar etsin, iyi kimseler yemeğinizi yesin ve melekler duacınız olsun." (Ebû Dâvûd, sıyâm 22. Bu dua yemek sahibine yapılacak duadır)

İtikâfa Girerlerdi

Resûl-i Ekrem Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Medine'ye hicretinden sonra, âhirete irtihâllerine kadar her Ramazan'ın son on gününü itikâf ile geçirmişlerdi.

Vefat ettiği yıl ise yirmi gün itikâf yapmıştı. (Buhârî, itikâf 17; Tirmizi, savm 71)

Kadir Gecesi Değerlendirmeye Teşvik Ederlerdi

Allah Resûlü Ramazan'ın son on gününü gecelerini kendisi ihya ettiği gibi ailesini de uyandırır, kadir gecesinin aranmasını ve gecelerin ibadetle geçirilmesini teşvik ederdi.

"Kadir Gecesi'ni, fazilet ve kudsiyetine inanarak ve sevabını yalnız Allah'tan bekleyerek ibâdet ve tâatle geçiren kimsenin -kul hakkı hâriç- geçmiş günahları bağışlanır." (Müslim, müsâfirîn 175)

"Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününde arayın." (Buhârî, leyletü'l-kadr 3)

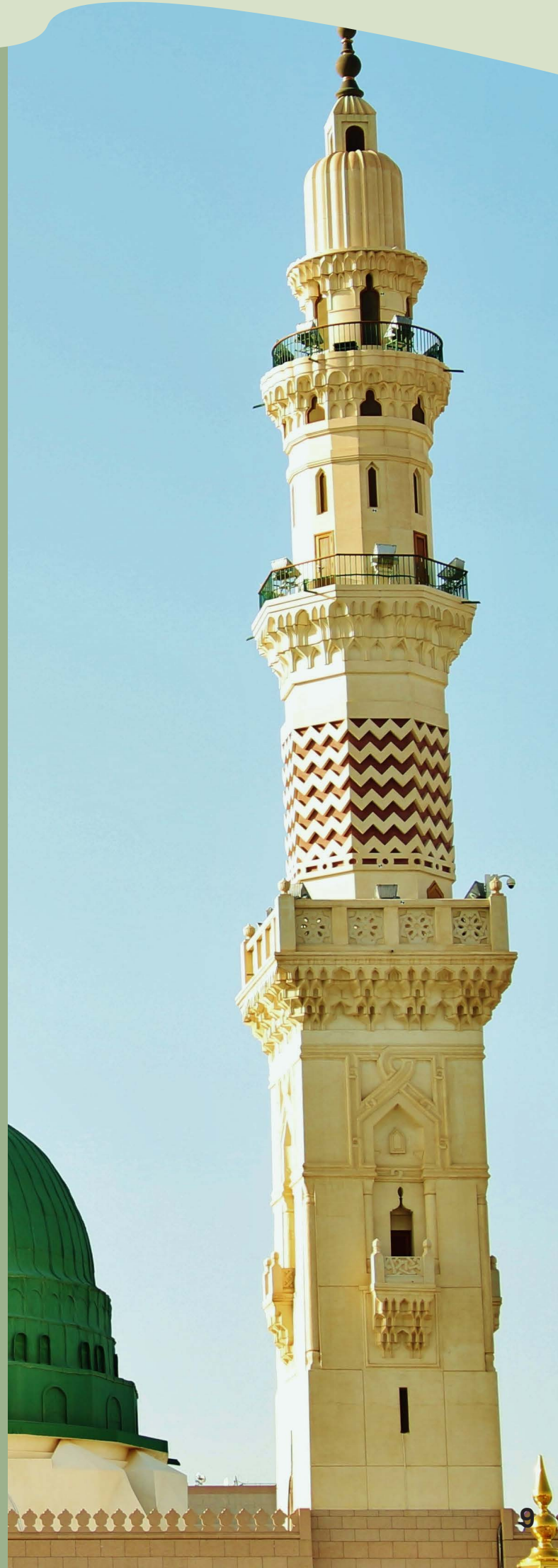
"Kadir Gecesi'ni Ramazan'ın son on günündeki tek gecelerde arayın!" (Buhârî, leyletü'l-kadr 3)

"Resûlullah, Ramazan'ın son on günü girince geceleri ihya eder, ailesini ibadet için uyandırır, ibadete daha çok ehemmiyet verir, diğer vakitlerdekinden daha çok ibadet etmeye gayret ederdi." (Müslim, itikaf 7)

Şevval'de Altı Gün Oruç Tutarlardı

Kamerî aylardan olan Şevval, Ramazan'dan sonra gelen ayın adıdır. Bu ayda da altı gün oruç tutmak sünnettir. Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) bir hadislerinde şöyle buyururlar:

"Her kim Ramazan orucunu tutar da sonra buna Şevval ayından altı gün ilave ederse, bütün yılı oruçlu geçirmiş gibi olur." (Müslim, sıyâm 204; Tirmizî, savm 53)



Ramazan'da Yeni Alışkanlıklar Nasıl Kazanılır?

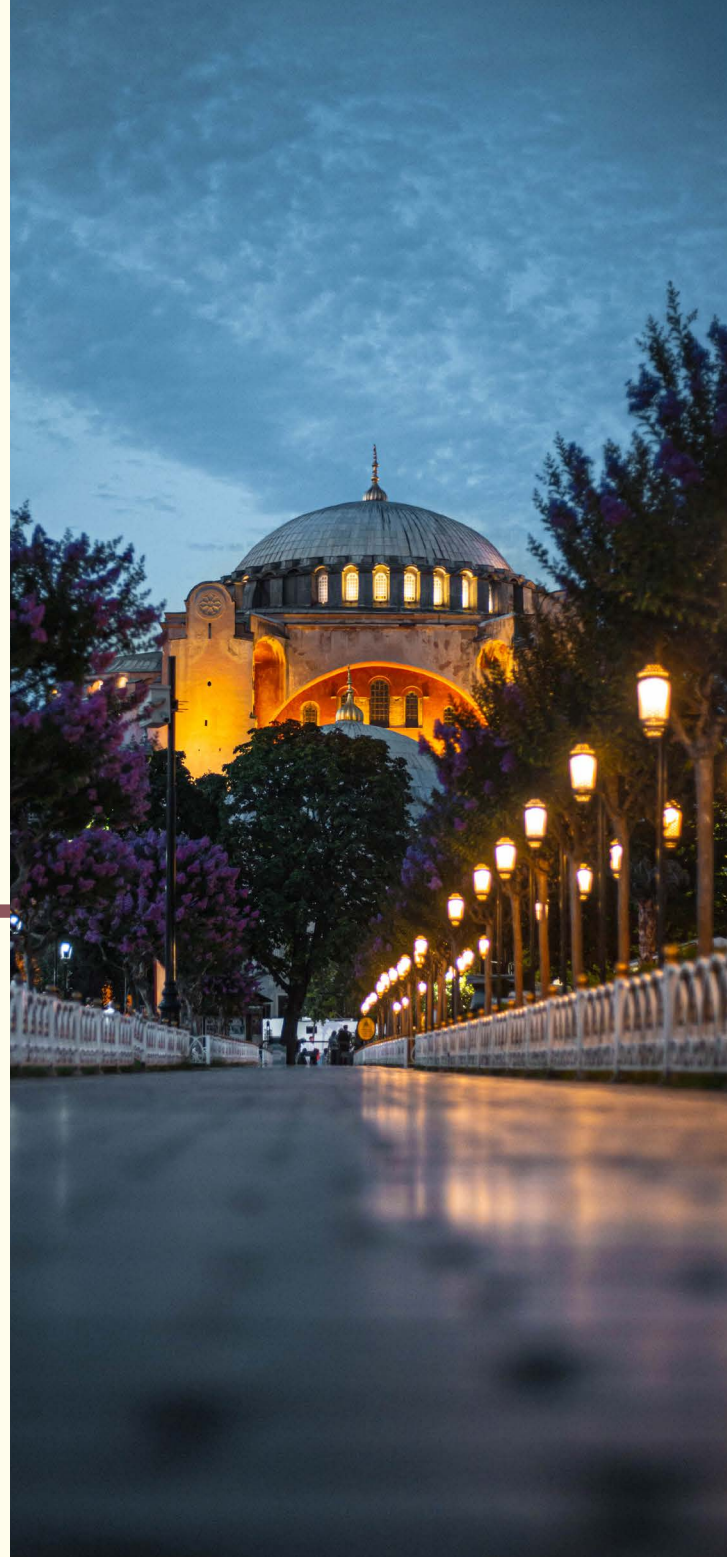
Bir mü'minin hayatı her zaman çok ahenkli olmalıdır. O, ne zaman ne yapması gerektiğini, nelerle meşgul olması ve hangi işlerle uğraşması lazım geldiğini önceden bilmeli ve ona göre davranmalıdır. Onun hangi işi önce yapacağını belirleme ve bir programa göre çalışma niyeti haricinde "Acaba şimdi ne yapsam?" şeklinde bir düşüncesi olmamalıdır. O, hem Cenâb-ı Hakk'a karşı kulluk vazifelerini hem diğer insanlarla alakalı sorumluluklarını hem de kendi şahsî işlerini ve bunlardan hangisini ne zaman yapacağını mutlaka önceden tayin etmeli; her haliyle bir düzen ve intizam örneği sergilemelidir. Haddizatında, ibadetler iş tanzimi ve vakit taksimi için çok önemli birer köşe taşıdır ve inanan insan çoğu zaman işlerini o ibadet takvimine göre ayarlar: "Öğle namazından sonra; akşam namazından önce..." diyerek gününü belli dilimlere ayırır ve hiçbir anını boş geçirmemeye çalışır.

Zamanın kıymetini bilen ve ömrü, değerlendirilmesi gereken çok önemli bir nimet olarak gören kimseler, yeme içmeden yatıp-kalkmaya kadar her şeyi zapturapt altına alırlar; hiçbir meselelerini dağınıklık içinde ve sürüncemede bırakmazlar. Onlar bilirler ki, hem insanların hem de kurumların en verimli oldukları anlar, en düzenli oldukları zamanlardır.

İşte **Ramazan ayı**, yemek-içmek-uyumak gibi nefsin arzu ettiği şeylere karşı tavır belirleyerek, bunları ihtiyaç ölçüsünde ve hamd ü şükür duyguları içerisinde gidermek suretiyle hayatı disipline etmeyi öğretir.

Nefsanî isteklere karşı, kalb ve ruh atmosferine sığınarak, vicdanı harekete geçirip iradeyi güçlendirerek sürekli istikamet üzere olabilmeyi ders verir.

Ramazan-ı şerif, insanın en zayıf damarlarından biri olan yeme-içme isteğini sınırlamayı ve kontrol altında tutmayı sağlar. Adeta bir beslenme disiplini talim eder. Evet, hayatı devam ettirebilmek için mutlaka yeme-yemeye, içmeye ihtiyaç vardır. Ne var ki, sağlık prensipleri hesaba katılmadan



yenip içilen her şey beden için zararlı olduğu gibi; midenin, kalbi ezecek kadar güçlenip insanı kalb ve ruhun derece-i hayatından hayvaniyet ve cismaniyet çukurlarına düşürmesi de bir felakettir. Evet, vakitli vakitsiz sürekli bazı şeyler yiyip içmek ve mideyi hep dolu bulundurmak, hem bedene zarardır hem de Cenâb-ı Hakk'ın hoşlanmadığı bir davranıştır.

Bu mübarek ay boyunca tutulan oruç, yemek vakitlerini belirleme, israftan ve mideyi tıka-basa doldurmaktan kaçınma, hem beden hem de ruh sağlığına zarar veren şeylerden uzak durma ve aynı zamanda mutlaka helâl daire-sinde kalarak harama asla el uzatma hususlarında temrinat yaptırır; Ramazanlaşan insanlara bu konularda disiplin ruhu kazandırır.

Ramazan, ondan nasiplenmesini bilen **her insanı, seviyesine göre bir sadâkat eri haline getirir**. Oruç tutan ve ondaki sırrı kavramaya çalışan bir mü'min, hem Hakk'a teveccühünde hem de halkla münasebetlerinde hep vefa ve sadâkat peşinde olur. O, sadece belli vakitlerde ibadet eden bir insan olmakla yetinmeyip, ubudiyet ufkuna yürür ve bütün gününü kulluk şuuruyla değerlendirir, her an ibadet ediyor olma duygusuyla yaşar.

Dünyevî eğilimlerden ve cismanî temayüllerden birazcık sıyrılınca, kendini Cenâb-ı Hakk'a adama ve bir hakikat eri olma hedefi belirir önünde. Bu hedefe ulaşmak maksadıyla, Bediüzzaman hazretlerinin ifadesiyle, hep Allah için düşünme, Allah için konuşma, Allah için muhabbet duyma, "lillah, livec-hillah, lieclillâh" dairesi içinde kalma ve her zaman Hakk'a müteveccih bulunma denemeleri yapar; bu denemeler neticesinde başarıyı yakalamaya her gün biraz daha yaklaşır. Derken, tam bir vefa ve sadâkat insanı olur.başarıyı yakalamaya her gün biraz daha yaklaşır.

Derken, tam bir vefa ve sadâkat insanı olur.

Haddizatında oruç, vefa duygusunun en güzel bir alametidir. Zira o, Allah ile kul arasında yapılmış bir anlaşmadır: Kul, belirli süreler dahilinde, belirli şeylerden vazgeçer ve bu suretle ahdinde vefalı olduğunu gösterir; Cenâb-ı Hak da onun mükafatını bizzat Kendisinin vereceğini vaat eder. Allah'a karşı vefalı davranan bir insan, zamanla ailevî ve içtimaî hayatında da tam bir "vefa abidesi" durumuna yükselir. Bu duyguyla, sıra-yı rahimi gözetir, herkese yardım eli uzatır; zekatını ödemekten asla kaçmaz, sadaka vermeye ve infak etmeye doyamaz.



Hak'la münasebetin önemli bir şiarı da Kur'an okumak, dua dua Cenab-ı Allah'a yalvarmak ve sürekli O'na teveccühte bulunmaktır. Ne var ki, Kur'an-ı Kerim'in işlemeli sandıklar ve ipekten kılıflar arasındaki hapsine son verip, onu dil ve gönüllere şeker-şerbet yapmak da pek çokları için bir manada ancak Ramazan-ı Şerifte mümkün olmaktadır. Bu kutlu ay, damaklara bir Kur'an tadı çalmakta ve insanlara bir evrad ü ezkar disiplini de aşılamaktadır.

İşte, bir ay boyunca, yeme-içmeden yatıp kalkmaya, ibadet ü taatten evrad ü ezkâra kadar hayatın hemen her alanıyla alakalı bazı kaide ve kurallar çerçevesinde davranan, bir ölçüde

disiplin ruhuna kavuşan ve düzenli yaşamaya alışan insanlar, Ramazan'dan sonra da aynı nizam ve intizamı korumalı, devam ettirmelidirler. Bir ay boyunca her gece uykusunu bölüp sahurun bereketinden istifade etmeye koşan, bu arada seccadeyle devuslat yaşayan mü'minler, bu otuz geceyi bir temrinat (alıştırma) süresi olarak değerlendirmeli ve artık senenin her gecesini bir vuslat koyu bilmeli, gecelerini hiç olmazsa birkaç rekât teheccüd namazıyla aydınlatmalıdırlar.

Evet, bir disiplin insanı, nasıl yaşayacağını ve nerede nasıl davranacağını önceden belirler; belli prensipler çerçevesinde kendine bir rota çizer ve attığı her adımı bilerek atar. Bizim tavır ve davranışlarımızın renk, desen ve çizgilerini dinimiz çok önceden belirlemiştir. Mesela, Allah'a ve Rasûlü'ne iman bizim için en önemli esastır. Bu esas, sonraki adımlarımızın yönünü de tayin eden bir yol işaretidir. Biz, inandığımız Rabbimizi, rehber bildiğimiz Rasûl-i Ekrem Efendimiz'i herkese anlatmakla mükellefiz. Dinimizi neşretmek bizim görevimizdir. Gönüllere girmeye çalışırız; İslam'ın güzelliklerini davranışlarımızla sergilemeye gayret gösteririz.

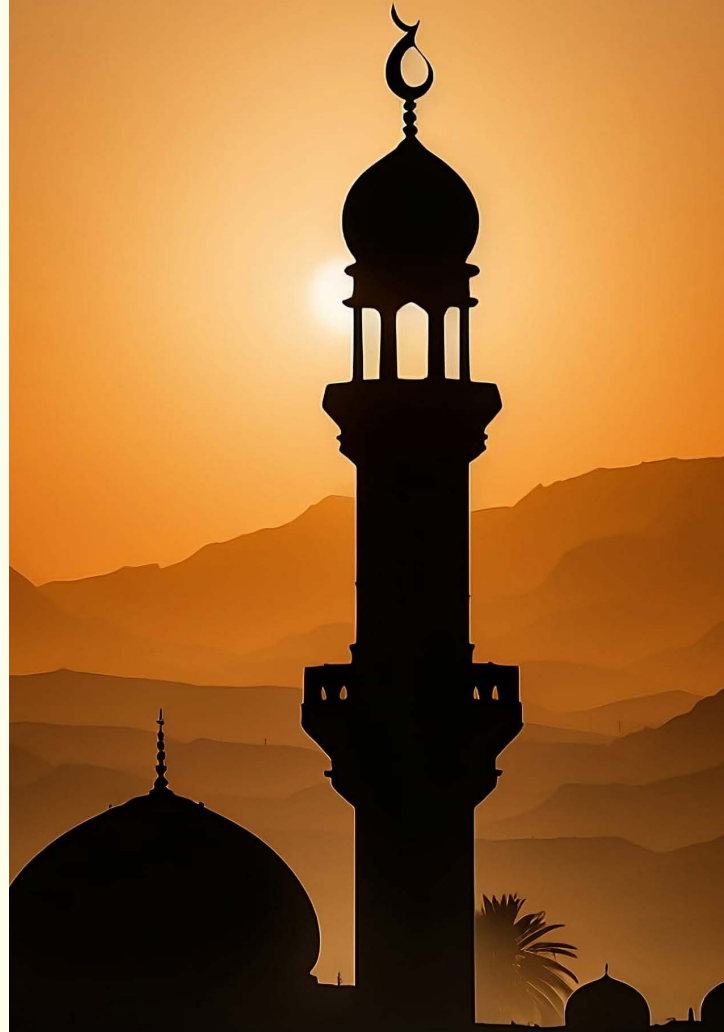
Bu niyete matuf olarak, dinî kaynaklarımızın şekillendirdiği tavır ve davranışlarımızla insanların arasında bulunur; onlara kendi değerlerimizi tanıtırız. Gönül verdiği-miz hakikatleri herkese anlatmak için, şer'an katî haram olan meselelere girmeme kaydıyla, o mevzuda kullanılmasına cevaz verilen bütün vesileleri kullanır ve ne yapıp edip insanlarla iman hakikatleri arasındaki engelleri ortadan kaldırmak için çabalarız. Bunu yaparken, içinde yaşadığımız zamanın şartlarını göz önünde bulundurma, kendi kültür ortamımızın gerçeklerini gözetme ve devrin insanlarına onların anlayacağı bir dil ve üslupla hitap etme gibi hususlara da azami özen gösteririz.



Şayet kendimizi Cenâb-ı Hakk'ın rızasına adanmış ve o rızayı da Zât-ı Uluhiyet'i duyurmaya bağlamışsak, artık nerede olursak olalım, hangi şartlar altında bulunursak bulunalım, bizim için durmak, acizliğe düşmek ve mesuliyetten kaçmak söz konusu değildir. Zira "Bahar gelsin, hava ıssınsın, çiçekler açsın, bülbüller ötmeye başlasın... işte o zaman ben de şakırım!" şeklindeki bir düşünce bir disiplin insanının mülahazası olamaz. O, kışta da şakımalıdır yazda da; baharda da güle türküler söylemelidir güzde de. O, her mevsime ve her döneme göre bir dil ve üslup tutturmalı, dilbeste olduğu hakikatleri terennüm etmekten asla geri durmamalıdır.

Tabii ki, böyle bir gönül yüceliği ve bu denli bir disiplin ruhu -hususî bir inayet olmazsa- bir anda kazanılmaz. O ufka ulaşmak, uzun bir zaman ve ciddi temrinat ister. Şu kadar var ki, Ramazan bir başlangıçtır ve o güzel hasletlere ulaşmak için çok bereketli bir ekim mevsimidir.

Aslında, inananlar için, insan ömrü bir Ramazan, bülûğ çağı imsak vakti ve ölüm de iftar anıdır. Bir aylık Ramazan, bir ömür süren kulluk orucunun alıştırması gibidir. Otuz günde kazandığı güzel hasletleri hayat boyu devam ettirmesini bilenlerdir ki, onlar, burada biraz aç ve susuz kalmaya bedel, ötede "Kullarım, çok defa sizi renginiz kaçmış, benziniz sararmış-solmuş, gözleriniz içine çökmüş ve avurtlarınız çukurlaşmış olarak görüyordum. Buna Benim için katlanıyordunuz. O geçmiş günlerde takdim ettiklerinize bedel haydi bugün afiyetle yiyin, için." hitabını duyacak ve işte o gün asıl iftarı yapacaklardır.



Mukabele Okumanın Dinimizdeki Yeri Nedir?

Bütün bir sene Kur'an-dan uzak kalmış olanlar bile Ramazan'ın nûrefşân ikliminde ciddi bir susamışlık içinde Kelam-ı ilahî'den kevser yudumlamaya koşarlar. Çünkü **bu gufran ayında, yaygın olarak her yerde yapılan bir âdet de mukabeledir.**

Kur'an'ın Allah tarafından indirildiği şekilde korunması, âyet ve sûrelerin tertibinin doğru olarak tespit edilmesi ve bunun kontrolü için Hazreti Cibril (aleyhisselam) her sene Ramazan ayında, bir rivayete göre Ramazan ayının her gecesinde, Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi vesellem) Efendimiz'e gelirdi. Allah Rasûlü (aleyhi ekme-lüttehaya) Kur'an âyetlerini Cibril Aleyhisselam'a okurdu ve sonra da onun okuyuşunu dinlerdi.

İşte, Kâinatın İftihar Tablosu ile Cibril-i Emin'in Kur'an-ı Kerim'i bu şekilde karşılıklı olarak okumalarına "mukabele" denilmiştir.



Hem o mukaddes hatıra saygının bir tezahürü olarak hem de Kur'an'ın Ramazan'da nazil olması ve özellikle bu ayda Kur'an okumanın kat kat mükâfatlandırılacağına müjdelenmesi sebebiyle mü'minler, Ramazan boyunca camilerde ve evlerde "mukabele" okumayı ve hatimler yapmayı güzel bir âdet haline getirmişlerdir.

Selef-i salihîn efendilerimiz Kur'an'ı her ay bir defa hatmetmeyi ona karşı vefanın alt sınırı kabul etmiş; ayda bir kez onu okumayanın ona karşı vefalı davranmamış ve onu terk etmiş sayılacağını belirtmişlerdir. Bu açıdan, Ramazan'ın mübarek günlerini değerlendirerek ayda en azından bir defa Kur'an'ı hatmetmeye kendimizi alıştırmalıyız ki, bu bizim için bir başlangıç sayılsın ve hiç değilse bundan sonra Kelam-ı ilahîye karşı vefalı olabilelim.

Aslında, bilmeyenler her zaman onu öğrenme ve anlama peşinde olmalı, bilenler de bütün idrak ve ihsas güçlerini onu doğru öğretip doğru ifade etmede kullanmalı ve onun okunup anlaşılmasını daha bir yaygınlaştırmalıdır.

Zira o, anlaşılacak ve anlatılmak için Allah rahmetinin insan akl ü idrakine en büyük armağanıdır. Onu okumayı öğrenip, manası-



nı anlamak hem bir vazife hem de bir kadirşinaslık; anlatmaksa onun nuruna muhtaç gönüllere saygı ve vefanın ifadesidir.

Bu itibarla, Kur'an okumayı bilmiyorsak, Ramazan-ı Şerif'i vesile yapılarak, hemen öğrenme yolları aramalı; Kelâm-ı ilahîyi okuyabiliyor ama anlayamıyorsak, bazı âyetlerin şerhlerini de ihtiva eden bir meale başvurmalı ya da daha güzeli, ciddi bir tefsir kitabı mütalaa etmeli ve bu ayı gerçekten Kur'an ayı olarak değerlendirmeliyiz. Selef-i salihîn efendilerimize ittibaen, can ü gönülden Kur'an'a yönelmeli, Kelâm-ı ilahîye karşı kalb kapılarını sonuna kadar açmalı ve "Cenâb-ı Hakk'ın marziyatını kelâmından anlama" hususunda Ramazan'ın kudsiyetine yaraşır bir cehd ortaya koymalıyız.

Ramazan'a Has Bir Namaz: Teravih



Ramazan ayına has bir namaz vardır ki, bu, gündüz oruçla melekliğe, ruhaniliğe açılan insanların, geceleyin cemaat hâlinde Allah'a kulluk borcu olarak eda ettikleri teravih namazıdır.

Teravih, rahatlamak, dinlendirmek manâsına gelen "terviha" kelimesinin çoğuludur. Ramazan ayına mahsus olan ve yatsı namazından sonra eda edilen bu ibadetin her dört rekâtının sonunda istirahat için oturulmasına terviha denmiştir. Sonraları, bu kelimenin çoğulu olan teravih, Ramazan gecelerinde yapılan ibadetin, kılınan namazın adı olmuştur.

Teravih namazı, yatsı namazı kılındıktan sonra fecir doğuncaya kadar (imsak vakti) uzanan bir zaman dilimi içinde kılınabilir.

Teravih namazını iki rekâta bir selam vererek on selam ile kılmak daha faziletlidir. Çünkü teravih gece namazıdır. Gece kılınan nafile namazların ise "Gece namazı ikişer ikişerdir" (Buhari, Vitir, 2; Salat, 84; Müslim, Müsafirin, 145) hadis-i şerifinde bildirildiği üzere iki rekâta bir selam verilerek kılınması daha faziletlidir. Bununla birlikte dört rekâta bir selam vererek de kılınabilir. İki rekâta bir oturmak suretiyle sekiz rekâta veya on rekâta bir selam vererek de teravih namazı kılınabilir. Fakat bu şekilde kılmak mekruh sayılmıştır.

Her dört rekâttan sonra bir terviha (dinlenme) yapılır. Yani her iki rekâta bir selam verilip, her dört rekâta bir istirahat edilir. Dört rekât kıldıktan sonra oturulduğunda okunması sünnet olan belli bir dua yoktur. Salat ü selam (bugün camilerimizde okunduğu gibi), zikir, tesbih, tehlil (lailahe illallah) okunabilir.

Teravîh namazını kılmak, âkil baliğ erkek ve kadın her Müslüman için sünnet-i müekkededir. Farzların cemaatle kılınması İslâm'ın şiarı olduğu gibi, teravîhin cemaatle kılınması da bu sünnetin şiarı olmuştur. Peygamber Efendimiz (s.a.s), birçok hadislerinde Ramazan gecelerinde ibadeti teşvik etmiştir:

“Kim Ramazan’da inanarak ve sevabını Allah’tan bekleyerek, O’nun rızasını kazanmak için namaz kılsa geçmiş günahları bağışlanır.” (Buhari, salatü’t-teravîh 1; Müslim, salatü’l-müsafirîn 174)

“Allah, Ramazan ayında oruç tutmayı farz kıldı. Ramazan gecelerinde namaz kılmak da benim sünnetimdir. Kim, inanarak ve sevabını Allah’tan bekleyerek ihlâsla oruç tutar ve namaz kılsa, anesinden doğduğu günkü gibi günahlarından temiz hâle gelir.” (Nesai, siyâm 40, İbn Mace, ikame 173; Müsned 1/191)

Allah Resulü, sözlü teşvikinin yanında bizzat kendisi Ashabı ile birlikte birkaç gece teravîh namazını kılmış fakat farz zannedilir endişesi ile bunu devam ettirmemiştir. Hz. Aîşe’den rivayet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz, iki veya üç gece mescitte cemaatle teravîh namazını kılmış, üçüncü veya dördüncü gece insanların yoğun ilgisini görünce yatsı namazını kıldırıp hücrelerine çekilmiş ve teravîhi kıldırarak için çıkmamıştı. İnsanlar, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) çıkacağını umdukları için beklemişler, hatta uyudu ise uyansın diye öksürmeye başlamışlardı. Bunu fark eden Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), (sabah namazı vaktinde) mescide çıkıp orada bekleyenlere şöyle buyurmuştur:

“Sizin bu namazı kılma hususunda ne kadar istekli olduğunuzun farkındayım; onu size kıldırılmama da bir engel yok. Fakat daha sonra size farz kılınmasından endişe ettiğim için çıkıp kıldırmadım. Şayet farz kılınacak olsa, bunu

hakıyla yerine getiremezsiniz.” (Buhari, salatü’t-teravîh 2; Müslim, salatü’l-müsafirîn 178)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) ashabına teravîh namazı kıldırarak için Ramazan ayının hangi gecelerinde çıktığını ise Ebû Zerr’den gelen şu rivayet açıklamaktadır. “Hz. Peygamber, Ramazan’ın bitmesine bir hafta kalıncaya kadar bize farz dışında hiçbir namaz kıldırmadı. Ramazan’ın 23. gecesinde gecenin ilk üçte biri geçinceye kadar bize namaz kıldırıldı. Ramazan’ın 24. gecesinde bize namaz kıldırmadı. Bir gün sonra, 25. gecesinde yine kıldırıldı. Ben, “Ey Allah’ın Resulü, gecenin kalan yarısında da bize namaz kıldırıydınız.” deyince, Hz. Peygamber cevaben, “İmam namazı bitirinceye kadar onunla namaz kılmak, bütün geceyi ihya etmeye eş değerdir.” buyurdu. Ramazan’ın 26’sında gecenin üçte birine kadar beklediğimiz hâlde, Allah Resulü bize namaz kıldırmadı. Ramazan’ın 27. gecesini Allah Resulü (s.a.s.), ailesini ve Ashabını topladı, bize bütün gece namaz kıldırıldı. Namaz o kadar uzadı ki, biz sahur vakti geçecek sandık. Ramazan’ın geri kalan gecelerinde ise Peygamberimiz bize namaz kıldırmadı.” (Ebu Davud, salat 318; Tirmizi, savm 81)

Bu rivayetten Peygamber Efendimiz’in, Ramazan’ın 23, 25 ve 27. gecelerinde çıkıp teravîh namazı kıldırıldığı anlaşılmaktadır.

Teravîh namazı, icmâ ile Peygamber Efendimiz’in sünnetidir. Bazılarının iddia ettiği gibi, Hz. Ömer’in (r.a.) ihdas ettiği bir ibadet değildir. Yukarıda zikrettiğimiz hadisler, bu konuda yeter delildir. Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki, teravîh namazı, Peygamberimiz’in teşvik ve tertib ettiği bir sünnetidir. Hz. Ömer ise, ancak Resûlullah’ın (s.a.s.) arzuladığı ve hoşnut olduğu bir uygulamayı sistemleştirmiştir.

Ramazan’da insanların ferdî olarak ya da büyük küçük farklı cemaatler

halinde namaz kıldığını gören Hz. Ömer, bunu tek bir imamın arkasında, herkesin beraber kılacağı bir sisteme büründürmüştür. O, teravihin cemaatle kılınması için ilk yıl Übeyy İbn Ka'b'ı görevlendirdiğinde, cemaat olarak Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. İbn Mes'ud, Hz. İbn Abbas, Hz. Talha, Hz. Zübeyr, Hz. Muaz gibi önde gelen sahabilerin de içinde bulunduğu Muhacir ve Ensar'dan birçok insan Hz. Übeyy'in arkasında namaz kılmıştır. Bunlardan herhangi birisinden en küçük bir itiraz gelmemiştir. İtiraz etmek şöyle dursun, Hz. Ömer'in yaptığıнын Allah Resûlü'nün sünneti olduğunu bildiklerinden dolayı takdirle karşılamış, uygulanmasında yardımcı olmuş ve daha sonra da devam ettirmişlerdir. Hz. Ömer'in bu icraatını hep hayırla yad ederek, onun için şöyle dua etmişlerdir: "Ömer, mescidlerimizi nurlandırdı; Allah da onun kabrini nurlandırsın." Daha sonraki yıllarda Hz. Ömer, bütün cemaati bir tek imamın arkasında toplamamış, değişik yerlerde başka hafızları da teravih kıldırarak görevlendirmiştir.

Teravih namazı, İslâm'ın şiarlarından kabul edilmiş ve Asr-ı Saadet'ten günümüze kadar camilerde cemaatle kılınmıştır. Bu kadar yerleşmiş bir sünnet hafife alınamaz.



Teravih namazı kaç rekâttır?

Teravih namazı Hanefî, Şafiî, Hanbelî mezheplerine göre 20 rekâttır. Malikî mezhebinde ise 20 ve 36 rekât olduğu şeklinde iki görüş vardır. Bununla birlikte teamülün, seleften halefe 20 rekât olduğu da bazı Malikî kitaplarında ifade edilmiştir. Şafiî Mezhebi'nin en önemli imamlarından olan İmam Nevevî, teravih namazının âlimlerin icmâi ile sünnet olduğunu vurguladıktan sonra, mezheplerine göre 20 rekât olduğunu da açık bir şekilde ifade etmektedir. (Nevevî, Mecmu 4/37)

Daha önce geçtiği üzere, Hz. Aişe'den gelen rivayette Peygamber Efendimiz, Ramazan'da birkaç gece teravih namazı kıldırarak, sonra da farz kılınır endişesi ile bırakmış; fakat Ashabının kılmasını teşvik etmiştir. Bu rivayette Hz. Peygamber'in kaç rekât kıldırarak belli değildir.

Hz. Ömer, Müslümanları, Übey İbn Ka'b'ın imamlığında bir araya toplayarak 20 rekât olmak üzere teravih namazını kıldırarak ve Sahabeden hiç kimse de buna itiraz etmemiştir. Bu durum, onların bu konuda bildikleri bir şeyin olduğunu gösterir. Nitekim İmam A'zam, buna dikkat çekerek, Hz. Ömer'in bu uygulamayı kendiliğinden ortaya atmadığını, bu hususta bir bid'at işlemediğini, Allah Resûlü'nden öğrendiği bir bilgiye dayanarak böyle yaptığını söylemiştir. Sahabenin bu şekilde Hz. Ömer'in yaptığını güzel görerek muvafakat etmeleri, onların bu konudaki icmâlarını göstermektedir. Bu icmânın dayanağı da, Hz. Peygamber'in fiilidir. Teravih namazı, daha sonra Hz. Osman ve Hz. Ali dönemlerinde de 20 rekât olarak kılınmış ve o günden bugüne bu şekilde amel edilmiştir.

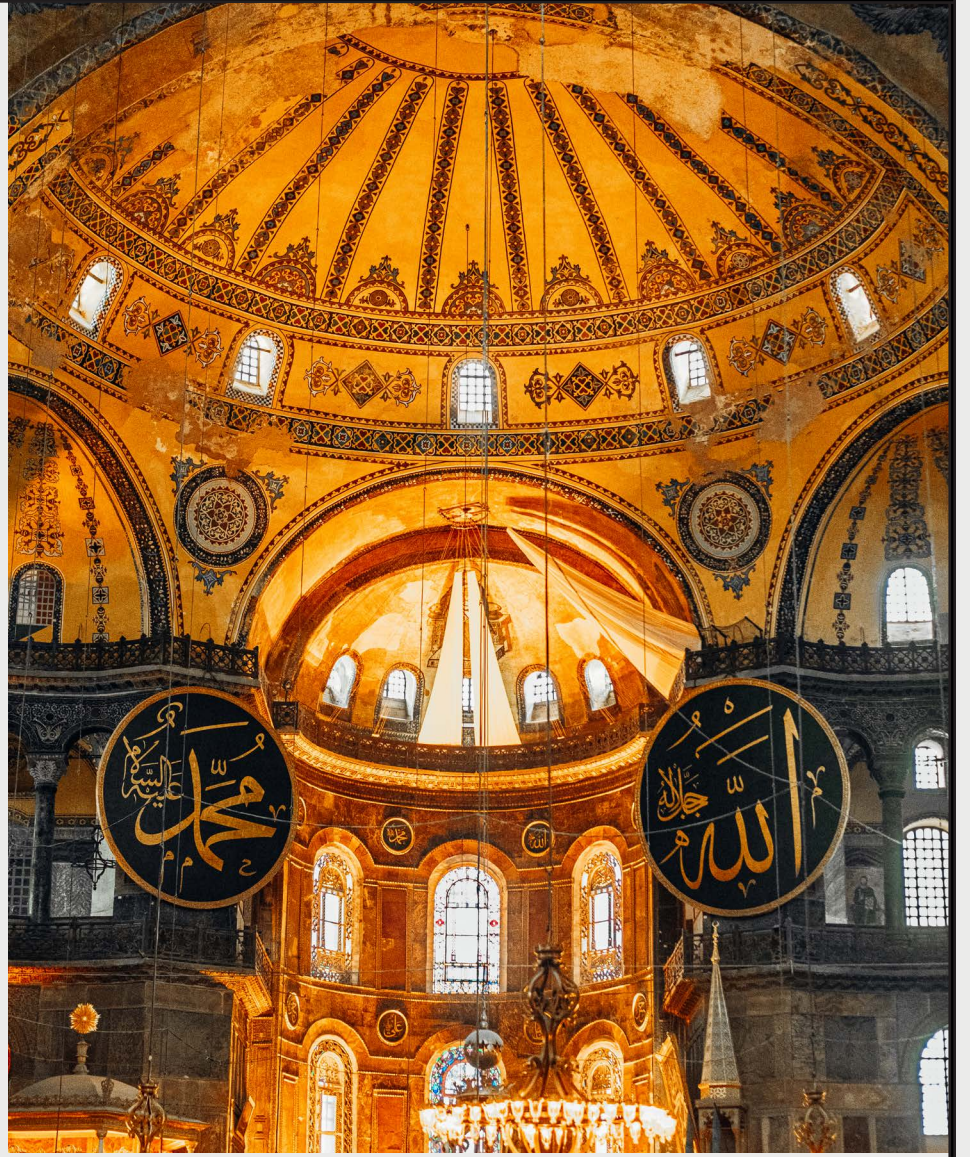
Hanefi fakihlerinden İbn Abidin, teravihin doğuda ve batıda 20 rekât kılındığını kaydetmekle, bu teamülün ne kadar güçlü olduğunu ifade etmiştir. (İbn Abidin, Reddül-muhtar, 2/45)

Teravihi hatimle kılmak

Teravih namazını Kur'an-ı Kerîm'i en az bir kere hatmederek kılmak sünnet, birden fazla hatimle kılmak ise bir fazilettir. (Serahsî, Mebsut, 2/146; Kâsanî, Bedaius's-Sanai, 2/276)

Yukarıda geçtiği üzere Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), teravih namazını birkaç gece mescitte ashabına kıldırması daha sonra ise cemaatle kılmayı kendi odasında yalnız eda etmişti. Peygamber Efendimizin teravih namazını odasında nasıl ve ne kadar Kur'an okuyarak kıldığını bilemiyoruz. Ama Allah Resulü'nün rahle-i tedrisinde yetişen sahabe efendilerimizin teravih namazını gerek cemaat halinde gerekse müferrid olarak hatimle kılmaya özen gösterdiklerini kaynaklarımızda görüyoruz. Sahabe, dinimizi bize nakleden Kur'an'ın canlı mucizesi insanlardır.

Hiz. Ömer; Kur'an hafızlarından üç kişiyi çağırarak, hepsine Kur'an okutmuş sonra okuma hızlarına göre birisine her rekâta 30, bir diğere 25 öbürüne de 20 ayet okuyarak hatimle teravih namazı kıldırma-larını istemiştir. Böylelikle her rekâta otuz ayet okunduğunda Ramazan



boyunca üç, yirmi ayet okunduğunda ise iki hatimle teravih eda edilmiş olmaktadır.

Sahabeden sonraki dönemlerde de teravihin hatimle kılınmasına önem verilmiştir.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazan ayında bir gece mescide çıktı ve mescidin bir kenarında namaz kılan insanlar gördü ve sordu: "Bunlar ne yapıyorlar?" orada bulunanlardan biri şöyle cevap verdi "Bunlar, Kur'an'dan ezberleri az olan kimseler. Übeyy b.

Ka'b onlara namaz kıldırıyor." Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu cevaba sevinerek memnuniyet ve takdirlerini şu şekilde ifade ettiler: "Yaptıkları şey ne kadar güzel". (Ebu Davud, Ramazan, 1)

Bütün bu naklettiklerimizden anlaşıldığı üzere, teravih namazını şahsen okuyarak ya da okuyan birinin arkasında kılarak hatimle eda etmek, Sünnete ve Sahabenin uygulamasına dayanan güzel bir adet olarak günümüze kadar gelmiştir.

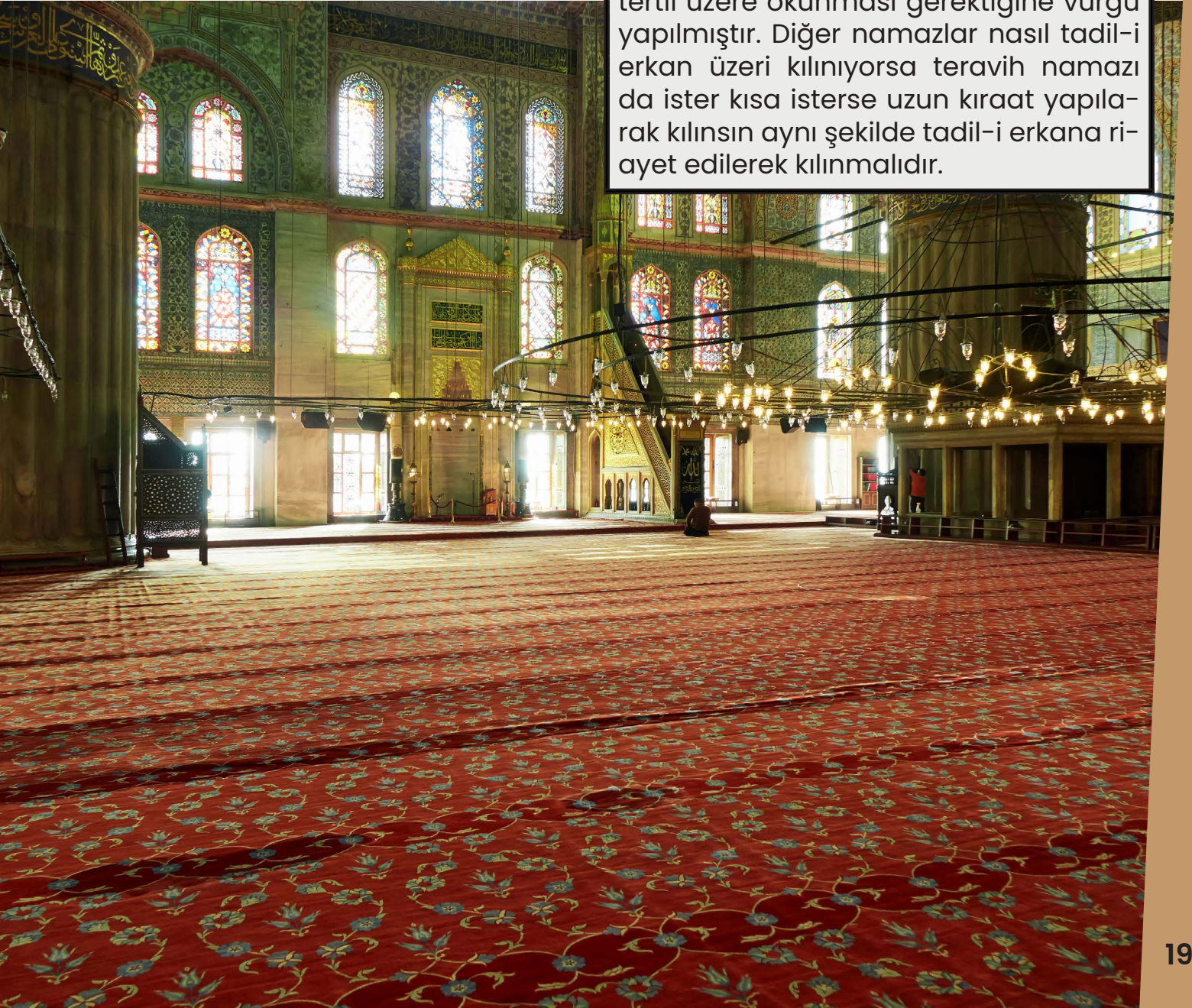
Kur'ân'ı Tertil Üzere Okuma ve Tadil-i Erkâna Riayet

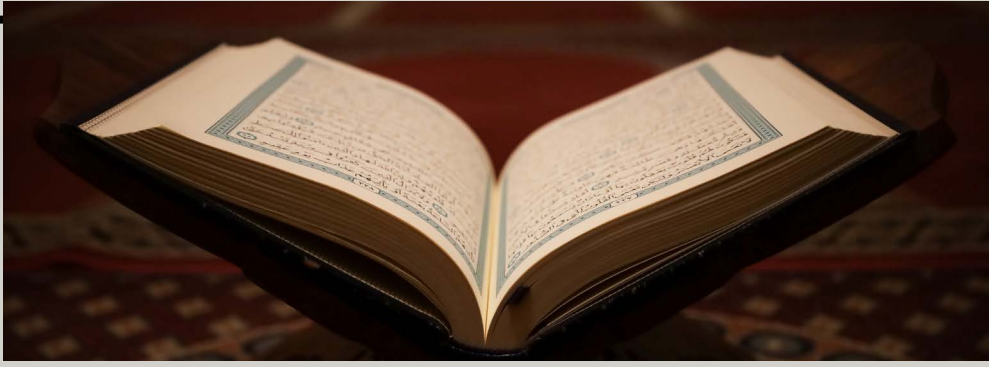
Fakat daha sonraki dönemlerde imamin, cemaatin durumunu nazar-ı itibara alarak onları camiden uzaklaştırmayacak bir şekilde teravih namazını kıldırmasının daha uygun olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır. Ulema, cemaatin bıkip camiye terk etmemesi için teravihin üç kısa ayetle veya uzun bir ayetle de kılınabileceğine fetva vermişlerdir. Hatta "Fil suresi"nden başlayarak "Nâs suresi"ne kadar okunabileceğini, kalbin rekât sayıları ile meşgul olmaması için duruma göre böyle kılmanın daha uygun olduğunu söylemişlerdir.

Bununla birlikte bazı fıkıh kitaplarında cemaatin ilgisizliğinden dolayı teravihin hatimle kılınmasının terk edilmemesi gerektiği kaydı düşülmüştür.

Burada bir hususa daha dikkat çekmenin mecburiyetine inanıyoruz. O da şudur: Teravih namazı kılınırken ister kısa surelerden okunarak isterse hatimle kıldırırken olsun okunan ayetlerin tertil üzere okunması ve namazın da tadil-i erkana riayet edilerek kıldırılması/kılınması gerekir. Yoksa ayetleri, yarış yapar gibi çok süratli bir şekilde okumak, rüku ve secdeleri verip veruşturerek teravih namazı kılmak doğru değildir.

Teravih namazının bu şekilde kılınabileceğine dair kaynaklarımızda herhangi bir mesned bulmak mümkün değildir. Aksine, namazların tadil-i erkan ile kılınmasına, namazda okunan ayetlerin tertil üzere okunması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Diğer namazlar nasıl tadil-i erkan üzeri kılınıyorsa teravih namazı da ister kısa isterse uzun kıraat yapılarak kılınsın aynı şekilde tadil-i erkana riayet edilerek kılınmalıdır.





Yüzünden Okuyarak Hatimle Namaz Kılma

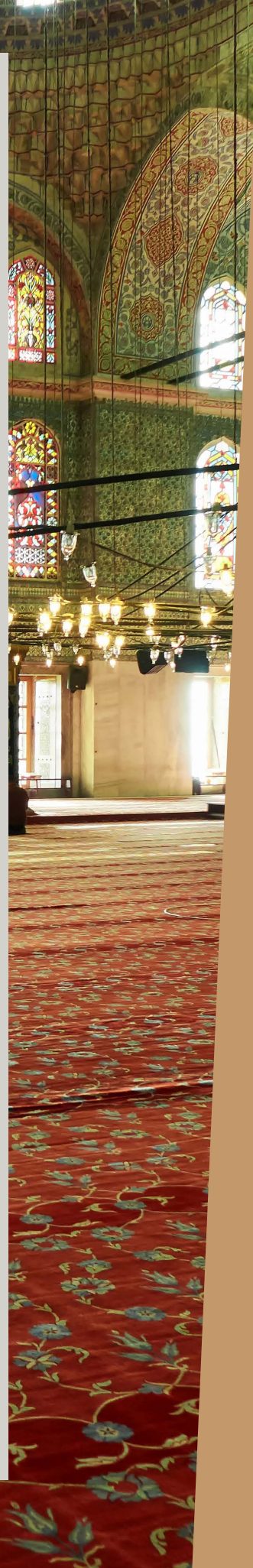
İmam Azam'a göre, hafız olmayan bir insanın Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuyarak namaz kılması, namazını bozar. Çünkü namaz içinde mushafı tutup açmak, yapraklarını çevirmek, bakmak **amel-i kesir** olduğu gibi aynı zamanda, mushafa bakarak namaz kılmak, bir manada **mushaftan telkin yoluyla öğrenmek** demektir. Yani birinin talimi ile namaz kılmak gibidir. Halbuki namazda iken hariçten birinin Kur'an'dan ayet telkini namazı bozar. Bu itibarla ona göre mushaftan yüzüne bakarak okumak da telkin gibi olduğundan caiz değildir.

Hanefî mezhebinin diğer iki büyük imamı, İmam Ebu Yusuf ve Muhammed ise, mekruh olmakla birlikte yüzüne bakarak okumanın cevazına hükmetmişlerdir. **Şafîî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre ise teravih namazını mushaftan okuyarak kılmak caizdir. Cevaz verenler, bunun nafil namazlar için olduğunu ifade etmişlerdir.**

Teravih namazının mushafın yüzünden okunarak kılınmasına cevaz veren yaklaşımın delili şu rivayettir: Hz. Aişe validemizin hizmetçisi Zekvan, Ramazan ayında Kur'an'ı yüzünden okuyarak Hz. Aişe'ye hatimle teravih namazı kıldırırdı. (İbn-i Sahnun, Müdevvene, 1/224)

Tabii bu şekilde namaz kılarken **"amel-i kesir"** sayılabilecek hareketlerden uzak durulması gerektiği şart koşulmuştur. Amel-i kesir de genelde şu şekilde tarif edilmiştir: Dıştan bakan bir insanı, namaz kılmadığı kanaatine sevk edecek kadar çok miktarda namaz dışı hareketlerde bulunmak.

Amel-i kesire düşmeden teravih namazını kılmak isteyen bir kimse, önüne, rahat görebileceği yüksek bir şeyin üstüne Mushaf-ı şerifi açıp koyarak sayfaları çevirmeye ihtiyaç hissetmeden veya en fazla bir kere çevirerek namaz kılabilir. Nitekim Kur'an'ı bu şekilde okuyabilmek için yapılan Kur'an sehpaları da vardır.



Günahlara kefaret

Bir hadis-i şerifte, “Her kim inanarak ve karşılığını sırf Allah’tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, onun geçmiş günahları bağışlanır.” (Buhârî, İman 27) buyrulmuştur. Efendimiz burada, Ramazan’la gelen berekete tam inanan, ihlâs ve samimiyetle oruç tutup bu mübarek ayı ibadet ü taatle değerlendiren ve sevabını da yalnızca Allah’tan bekleyen müminlerin **geçmişte işledikleri günahlarının affedileceğini** müjdelemiştir.

“İmanen” kelimesi, inanılması gerekli olan her şeye ve oruçla alâkalı dinî hükümlere kalpten inanmayı; orucun farz olduğuna, karşılığında büyük mükâfat bulunduğuna ve her şeyden öte rızayı ilahiye bir vesile teşkil ettiğine hiç tereddüde düşmeksizin iman etmeyi vurgulamaktadır.

Evet, biz Allah’ın kullarıyız; Allah da bizim mabudumuzdur. Bizim O’na karşı yaptığımız şeyler O’nun hakkı, bizim de vazife ve sorumluluğumuzdur. Oruç da, O’nun emri ve bizim görevimizdir. O, ibadetlerimizden her zaman haberdardır ve yaptığımız her şeyi bilmektedir. Cenâb-ı Hakk’ın görüp bildiği o amellerimiz, mevsimi gelince nemalanmış olarak geriye dönecektir. Ayrıca, ellerimizi O’na kaldırdığımızda, bir kudsî hadiste dendiği gibi; **“O eller geriye boş olarak dönmeyecektir.”** (Tirmizî, daavât 104; el-Bezzâr, el-Müşned 6/479)

Cenâb-ı Hakk’a karşı teveccüh ederken ve O’na yalvarıp yakarırken, her şeyden evvel O’nun kullarını gördüğüne, duaları işittiğine ve istekleri yerine getirecek güce sahip bulunduğuna **tam inanmak** lazımdır. Yoksa inanmadan el açmak, “Verirse verir, vermezse vermez” gibi bir manaya gelir ki, bu O’na karşı bir

saygısızlıktır. O, lütfuyla, keremiyle, rahmetinin gazabının önünde olmasıyla ve merhametinin enginliğiyle öylelerine de verirse verir; biz “vermez” diye kestirip atamayız. Fakat O’nun duaları kabul etmesinin vesilesi evvela O’na gönülden inanmaktır. İnanacaksın, samimiyetle ellerini kaldırdığın zaman Allah onları boş çevirmez, yüzünü kara çıkartmaz, seni mahcup etmez; aksine, o kapıya bir daha yönelmene vesile olacak şekilde lütuflarda bulunur. İşte, **“inanarak”** kaydı bunu ifade etmektedir.

Sevabın Allah’tan beklenmesi; dünyevî beklentilere girmeme, sadece Allah’ın hoşnutluğunu gözetme ve mükâfâtı O’nun rahmetinden umma demektir. Hayır işlerinde ve ibadetlerde ihlas ve samimiyete aykırı hiçbir husus olmamalı; riya ve süm’alara girilmemelidir. Hiçbir amel insanların takdir ve teveccühlerine bina edilmemelidir; her şey Allah için yapılmalı ve beklentiler de hep Allah’tan olmalıdır. O beklentilerde de yine himmet âlî tutulmalı; yani yapılan işler dünyevî faydalara bağlanmamalıdır. Gerçi sahâbi anlayışıyla, ayakkabımızın bağını bile kaybetsek biz onu da Allah’tan istemeliyiz. Arkasında olduğumuz her konuda gayret etmeli, iradenin hakkını vermeli ama neticede her şeyi Allah’tan dilemeliyiz. Ancak kulluğumuzu Cenâb-ı Hakk’a sunarken, O’nun Ma’bud, bizim de kul olduğumuzu hiç hatırdan çıkarmamalı; O’nun hakkı olduğu için kulluğumuzu O’na tahsis etmeliyiz. Dolayısıyla, ibadetlerimizi ihtiyaç ve isteklerimize bağlamamalı, onları vazifemiz olduğu için eda etmeliyiz.

Haddizatında, Cenâb-ı Hak'tan bir şey isteme, bizim **zatî hakkımız değildir; O'nun lutfedip bize verdiği haklar türündendir.** O öyle lütfkârdır ki, o hakları bir sözleşme maddesi gibi kullanmamıza müsaade etmiş ve kullandırmıştır. Mesela, bir manada, "Siz Bana kullukta bulunun, ibadet ü taatinizi yerine getirin -ki bu sizin vazifenizdir- Ben de öbür âlemde nimetlerimle sizi sevindireyim" demiş ve bir mukavele yaparak bize bazı haklar vermiş; "Kulluğunuzu yaparsanız Benim üzerimde hakkınız olur." demiştir. Demek ki, hakkı veren de, onu kullanma imkânı bahşeden de Allah'tır.

Yoksa bizim mahiyetimizde ve rızık olarak bize verilen nimetlerde kaç paralık kendi sermayemiz var ki, herhangi bir hakkımız olsun! Evet, biz mebdeden müntehayaya kadar her şeyimizle O'na aidiz ve O'nun verdiği haklarımız olsa da her şeyden önce birer kuluz. Öyleyse, bir kula yaraşır şekilde hareket etmeli ve sadece Hâlıkımızın, Râzıkımızın ve Rabbimizin hoşnutluğunu dilemeli, ibadetlerimizi de bu niyetle yerine getirmeliyiz. İşte, **"sevabını Allah'tan bilerek"** tabiri, bu hakikatlere bağlı kalarak, sadece Allah için oruç tutmak gerektiğini ve mükâfâtı O'ndan beklemenin lüzumunu belirtmektedir.



Ramazan'da Şeytanların Bağlanması



Soru: Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Ramazan-ı Şerif girdiğinde sema (bir rivayette Cennet) kapıları açılır, Cehennem kapıları kapanır, şeytanlar zincirlere vurulur.” (Buhârî, savm 5; Müslim, sıyâm 1) buyuruyor. Oysaki serbestçe gezinen şeytanların taşlanması işareti olan şihapları ve yıldız kaymalarını Ramazan-ı Şerif’te de müşahade etmekteyiz. Bu durumu nasıl izah edebiliriz?

Cevap: Şeytanlar da insanlar gibi sınıflara ayrılmıştır. Kendi âlemleri itibarıyla bunların bir kısmı devlet idare eder, bir kısmı kâhinlik yapar. Kâhinlik yapanlar gök kapılarına kadar yükselir ve oradan kâhinlere haber getirmeye çalışırlar. Şihabların kendisini bombardıman ettiği işte bu tür şeytanlardır. İnsanlara musallat olan ve onları yoldan saptıranlara gelince bunlara mütemerrit şeytanlar mânâsına “merede-i şeyâtîn” denir. Ramazan-ı Şerif’te bağlananlar işte bu merede-i şeyâtîndir. Onların vazifeleri, insanların hevesât ve arzularını harekete geçirmekten ibarettir.

İnsanlar, hevesât-ı nefsanîyelerini tatmin etmedikleri, nefislerini alıkoymakları zaman “Niçin kendinizi bağ-

lıyorsunuz?” derler. İşte Cenâb-ı Hak, şeytanların bu kısmını bağlar. Dolayısıyla mü’minler iradelerine daha rahat sahip çıkarlar. Havanın sıcaklığında, soğukluğunda, açlığa, susuzluğa.. kısacası orucun hâsıl edebileceği her türlü zorluğa katlanır, sabrederler.

Bir diğer mesele de şudur: Şeytanın insana en fazla musallat olduğu ân, onun, Allah’a en çok yaklaştığı ândır. Bu sebeple namaza durduğunuz zaman gözünüzün önüne dünyevî işlerinizin plân ve programları gelir. En zor meselelerinizi namazda halledersiniz. İşte bu durum açıkça şeytanın işidir.

Oruç ise öyle bir ibadettir ki Allah, onun hakkında, “Oruç Benim içindir, mükâfatını Ben veririm.” (Buhârî, tevhid 35; Müslim, sıyâm 160) buyurmuştur. Böyle saf, duru ve berrak, mü’minin Allah’la münasebetini gösteren bir ibadeti karıştırmak, şeytanın sevinerek yapacağı bir şeydir. Allah korusun, şayet merede-i şeyâtîn Ramazan’da bağlanmasa, namazda kalbimizde cirit atan o şeytanlar orucu o denli bulandıracak ve bozacaklardı ki belki de oruç tutan insanları birbiriyle yaka-paça görecekleriniz.



Kötülüklerden Uzak Durma

O ruçlu, kötülüklerin bütününe karşı kapılarını sonuna kadar kapatmalı, onlara geçit vermemelidir. Bunun için de şu hususlara dikkat etmelidir:

Göz, Allah'ın insana verdiği en kıymetli azalardan biridir. Görmesini, tefekkür etmesini, dış dünya ile olan alâkasını sağlayan şey insanın gözüdür. Kafaya ve kalbe giden şeyler gözlerden süzülerek giderler. Âdeta onların ilk kapısıdır göz. İnsan, hususiyle de oruçlu olduğu zaman gözünü zehirli ok hükmünde olan haramlardan, kalbi meşgul edebilecek mâlâyani şeylerden muhafaza etmelidir.

Allah Resulü: "Harama bakmak, şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim Allah'tan korktuğu için onu terk ederse, Allah (c.c.) o kuluna, kalbinde tatlılığını hissedebileceği bir iman ih-san eder." (Hâkim, Müstedrek, 4/314) buyura-

rak gözle girilecek günahlara dikkatleri çekmiştir.

Oruç aynı zamanda dilini yalandan, gıybetten, haram şeyleri konuşmaktan, başkalarının eksiklerini söylemekten, kavga ve gürültüden koruyup zapturapt altına almalıdır. Bunun yanında Kur'ân'la, evrad u ezkarla meşgul olmalı, uhrevî âlemi hatırlatacak, tefekküre sebep olacak eserleri okumalıdır.



O, kavga-gürültü çıkarmayacak, sövene mukabelede bulunmayacak, cahilâne tutum ve davranışlar içine girmeyecektir. Kendisine bu mevzuda herhangi bir sataşma olursa, oruçlu olduğunu, mukabele etmeyeceğini söylemelidir. Zira Resûlu-i Ekrem Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

"Oruç, mü'min için bir kalkandır. Binaenaleyh sizden biriniz oruçlu iken kötü şeyler konuşmasın, cahilane hareket etmesin. Eğer bir kimse kendisine sataşacak olursa 'Ben oruçluyum.' desin." (Buharî, savm, 2; Müslim, sıyam, 161) buyurmaktadır.



Oruçlu olduğu halde bir sürü dedikoduya dalan, diline hâkim olmayan, sadece midesine bir şey koymamakla iktifa eden, oruçtan hâsıl olacak mükâfattan mahrum kalır. Kâr olarak yanına sadece susuzluk ve açlık kalmış olur. Bunu Allah Rasûlü (aleyhissalatu vesselâm) şu beyanlarıyla ifade etmişlerdir:

“Oruçlu bir kimse yalan konuşmayı ve yalan-dolanla iş yapmayı terk etmezse, yeme-içmeyi bırakıp aç durmasına Allah’ın ihtiyacı ve o orucun da Allah nezdinde hiçbir kıymeti yoktur.” (Buhârî, Savm, 8, Ebû Dâvûd, Savm, 25)

Başka bir yerde de şöyle buyururlar:

“Nice oruç tutanlar vardır ki, orucundan kendisine kuru bir açlıktan başka bir şey kalmaz! Geceleri nice namaz kılanlar vardır ki, namazlarından kendilerine kalan yalnız uykusuzluktur.” (ibn Mace, sıyam 21)

Allah’ın insanlara değerli bir emanet olarak verdiği kulağın da, yalan, gıybet, dedikodu gibi çirkin şeylere karşı kapalı tutulması, onların konuşulduğu yerlerden uzaklaştırılması, mü’min için yapılması gerekli olan bir davranıştır. Çünkü konuşulması çirkin olan bir şeyin dinlenilmesi de o kadar çirkindir.

İnsanın, hususiyle de oruçlunun bütün azalarını günahlardan koruması ve bunları koruma adına âdeta mayınlı bir tarlada geziyormuş gibi dikkatli olması gerekir. Kısacası o, elini, ayağını, dilini, kulağını şeytandan gelecek oklara karşı korumalı ve onlardan müteessir olmamaya çalışmalıdır.



Unutulan Bir Sünnet: İtikâf

Dînî bir terim olarak itikâf; cemaatle namaz kılınan bir mescid veya o hükümde bir yerde, ibadet niyetiyle inzivaya çekilmek demektir. İtikâfa giren kimseye “Mu’tekif” veya “Âkif” denir.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Medine’ye hicretinden sonra, âhirete irtihâllerine kadar her Ramazan’ın son 10 gününü itikâf ile geçirmişlerdi.

İslâm büyüklerinden Atâ şöyle der:

“İtikâfa giren kimse; ihtiyacından dolayı büyük bir zâtın kapısında durup “Hacetime yerine getirmedikçe buradan ayrılıp gitmem.” diye yalvaran bir kimseye benzer ki, Allahü Teâlâ’nın bir ma’bedine sokulmuş ve adeta “Beni bağışlayıp mağfiret etmedikçe buradan ayrılıp gitmem.” demektedir.”

İtikâf 3 kısımdır:

Vâcib İtikâf: Bir kimsenin itikâfa girmeyi nezretmesi durumunda yapması gereken itikâftır. En az müddeti 1 gündür, oruçlu geçirilmesi gerekir. Bozulunca kazası lâzım gelir.

Sünnet İtikâf: İtikâf, aslında, yukarıda da belirtildiği üzere Peygamber Efendimiz-

in (sallallahü aleyhi ve sellem) vefatına kadar devamlı yapmış oldukları bir ibadet olduğu için sünnet-i müekkededir. Bu sünnetin vakti, Ramazan-ı Şerif’in son on günüdür. Dolayısıyla, nezretmiş olmaksızın bu vakitte yapılan itikâf, sünnet sevabı kazandırır.

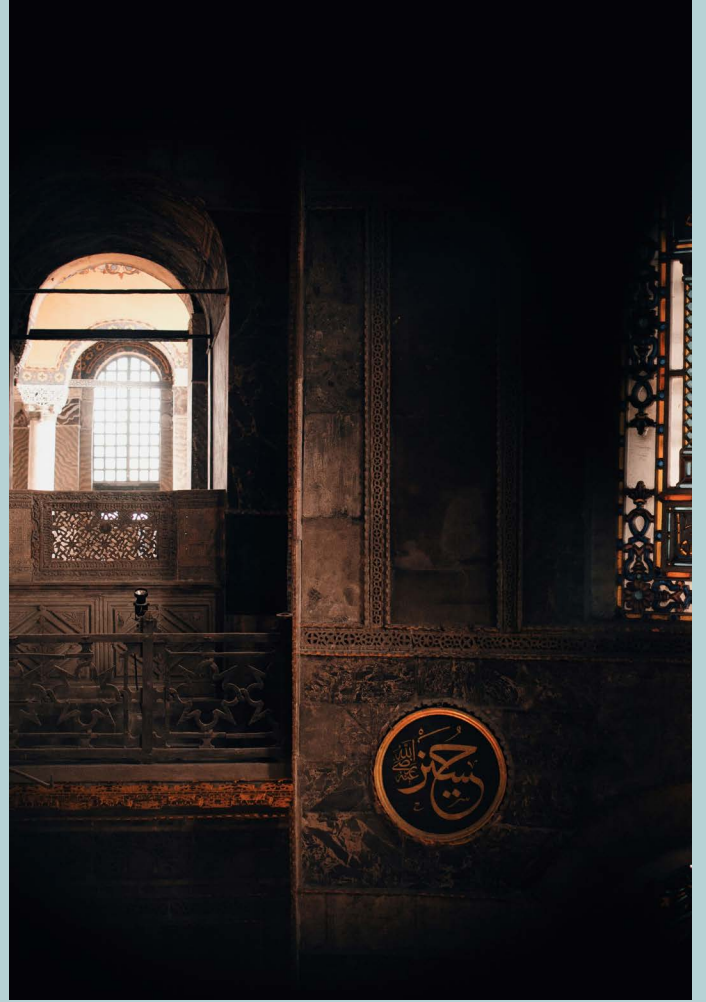
Müstehap İtikâf: Nezredilmiş olmaksızın Ramazan’ın son on günü dışında yapılan itikâflardır. Belli bir süresi ve oruçlu olma şartı yoktur. İtikâf niyetiyle cemaatle namaz kılınan yere her giriş, müstehap itikâf olarak değerlendirilir.

İtikâfın Şartları:

1. Mu’tekif; müslüman, akıllı ve temiz olmalıdır.
2. İtikâfa niyet edilmiş olmalıdır.
3. İtikâf, içinde cemaatle namaz kılınan mescid veya mescid hükmünde bir mekânda yapılmalıdır. İtikâfın büyük câmilerde yapılması daha faziletlidir.
4. Vâcib itikâflarda mu’tekif oruçlu bulunmalıdır. Ancak kendisinin kastı olmaksızın orucun bozulması ile itikâf bozulmaz. Sünnet ve müstehap olan itikâflarda ise oruçlu olmak itikâfın şartı değildir.

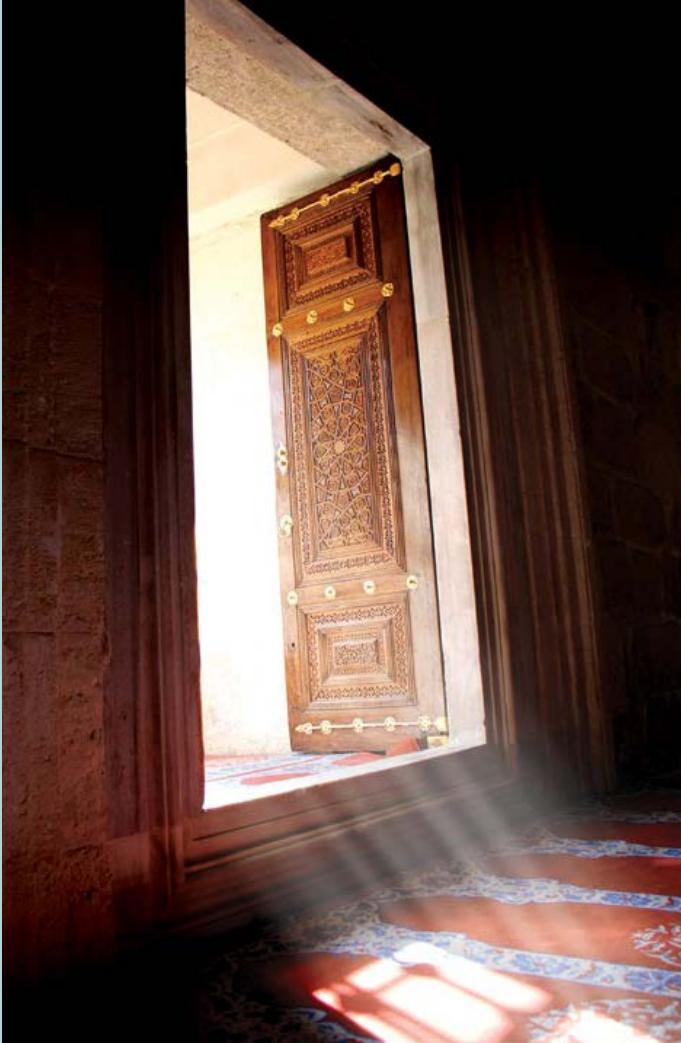
İtikâfı Bozan ve Bozmayan Şeyler:

1. Vâcib olan itikâfta mu'tekif, itikâfa girdiği yerden -Cuma namazını kılabilmek için başka mescide gitme, abdest ve gusül ihtiyaçlarını giderme ve bulunduğu mescidin yıkılması veya oradan zorla çıkarılma gibi bir özürlü olmadan- dışarıya çıkarsa itikâfı bozulur. Sünnet ve müstehap itikâfta ise bozulmaz.
2. Vâcib olan itikâfta hasta ziyareti ve cenaze namazı için çıkılması özür sayılmaz; çıkılsa itikâf bozulur. Sünnet ve müstehap itikâfta dışarıya çıkmakla zaten bozulmaz.
3. Mu'tekif; yeme-içme, kendisi ve ailesi için alış-veriş muamelesini dışarıya çıkmadan içeride yerine getirebilir.
4. Vâcib olan itikâfta kişi kasten orucunu bozarsa itikâfı da bozulur fakat kendisinin kastı olmadan orucu bozulursa itikâfına zarar gelmez.



İtikâfın Âdâbı:

1. İtikâf yalnızca bir mekânda bulunmaktan ibaret değildir. İtikâfın manası, Allah için, ahireti hatırlamak için bir süreliğine dünyadan el etek çekmektir. Dolayısıyla kişi, itikâf süresince ibadet ü taatle, evrad ü ezkârla, tefekkürle, Allah'ı ve ahiret gününü hatırlatacak okuma ve müzakerelerle vaktini geçirmeli, faydasız hele hele günah olan şeylerle meşgul olmamalıdır.
2. İtikâf sırasında hayırdan başka söz söylenmemelidir. Günah ifadesini taşımayan sözlerde gerçi bir beis yoktur, fakat mu'tekif için boş konuşmayıp, hayırlı şeyler konuşmak âdâptandır.
3. Mu'tekif, itikâfa girerken en temiz elbiselerini giymeli ve üzerine güzel kokular sürünmelidir.
4. Eğer itikâfa giren kişinin itikâfı bayram gecesine bitişik ise bayram gecesini de itikâfta geçirmesi âdâptandır.



Kadir Gecesi Hangi Gecedir?

Hiç kimsenin Kadir gecesini kesin olarak tayin etmesi mümkün değildir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) her ne kadar bazı gecelerin Kadir gecesi olabileceğini ifade etmiş olsa da kendisine unutturulduğunu ve bu gecenin aranıp bulunması gereken kıymetli bir gece olarak kaldığını söylemiştir.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kadir gecesinin bütün sene içerisinde, Ramazan'da ve Ramazan'ın özellikle son on gününde, son on gün içinde de tek gecelerde yani 21, 23, 25, 27 ve 29. gecelerinde aranmasını tavsiye etmiştir. (Buhârî, fadlu leyleti'l-kadr, 2-3; Müslim, sıyâm, 205-220)

Bazı rivayetlerde ise bu gecenin, Ramazan'ın son 7 gecesi, 23 ya da 27. gecesi olduğu ifade edilmiştir. (Buhârî, salatu't-teravih, 4) Her ne kadar bazı rivayetlerde Kadir gecesinin Ramazan'ın 27. gecesi olduğu öne çıksa da (Müslim, salâtü'l-müsâfirîn, 179-180, sıyâm, 220-221; Ebû Dâvûd, şehr'u ramazân, 2, 6; Tirmizî, savm, 72) diğer hadislerle birlikte değerlendirildiğinde bu hadisi diğerlerine tercih ettirecek bir sebep görülmemektedir. Dolayısıyla Kadir gecesinin diğer gecelerde olma ihtimali en az 27. gecede olma ihtimali kadar kuvvetlidir. Bununla birlikte, -belki de zayıf kimseler en azından bir geceyi böyle değerlendirmeye imkânı bulsunlar diye- bir kısım müçtehidler, Kadir gecesini 27. geceye tahsis etmişler ve ümmet arasında o gece Kadir gecesi olarak ihya edilir olmuş. Üstad Bediüzzaman'ın ifadesiyle, hakikî olmasa da, madem ümmet o geceye o nazarla bakıyor, inşaallah hakikî hükmünde kabule mazhar olur.

Ayrıca Kadir gecesinin sabahında güneşin dolunay gibi zayıf ve mat ışıklı doğması, yağmur yağması (Müslim, salâtü'l-musafirîn, 25) o gecenin ne çok sıcak ne çok soğuk olması (İbn Huzeyme, Sahih 3/330) gibi bazı alametlerinin olduğu da rivayetler arasındadır.

Aslında Kadir gecesinin vakti Fahr-i Kâinat Efendimize bildirilmiştir. Fakat haber vermek için çıktığında iki kişinin münakaşa ettiğini görür. Bunun üzerine: "Kadir gecesini haber verecektim ama münakaşa edenlerle meşgul olurken Kadir Gecesi bana unutturuldu." buyurur. (Buhârî, leyleti'l-kadr, 4) Bu sözyle O (sallallâhu aleyhi ve sellem) hem mü'minler arasındaki en ufak bir ihtilaf ve kavganın kendisini nasıl derinden yaraladığına hem de Kadir gecesinin gizli kalmasında bir hikmet-i ilâhiye bulunduğuna işaret etmiştir. Ayrıca burada küçük bir ihtilafın bazen büyük bir bereket kapısını kapatabileceğine de işaret vardır.

Her ne kadar ulemadan bazısı bu gecenin bereketine nail olabilmek için daha başka tayin yöntemleri ve alametler zikretmiş olsalar da Kuran ve Sünnet-i Seniyye'nin düsturları bizim için esas dayanaktır. Zira bu şekilde müphem bırakılması bizlere her geceyi değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Zaten bu şekilde bütün geceleri Kadir olarak değerlendirme gayreti içerisinde olmayan bir kimse Kadir gecesinin bereketinden tam olarak istifade edemez.

Evet, Hz. Cibril'in, meleklerle birlikte sabaha kadar yeryüzünü şenlendirdiği böyle bir geceyi yakalayabilmek için sadece 27. geceyi ihya etmek

meseleyi çok daraltmak demektir. Bir kimsenin bütün bir sene bekleyip sadece Ramazan-ı Şerif'in 27. gecesini ihya etmesi ve böylece Cenâb-ı Hakk'ın Kadir Gecesi'ni layık-ı vechiyle değerlendiren insanlara lütfettiği eltâf-ı ilâhiyeye mazhar olmayı beklemesi meseleyi çok basite almak ve kolaycılığa kaçmak demektir. Bu da Kadir gecesinden tam olarak istifade etmenin önündeki bir engeldir. Onun için İmam-ı A'zam şöyle demiştir:

"Kadir Gecesi sadece belli gecelerde değil, senenin üç yüz altmış küsur günü içindeki her bir gecede aranmalıdır. Siz

üç yüz altmış küsur geceyi kemâl-i hasasiyetle ihya ederseniz, Allah Teâlâ da o samimi yüreğinize iltifatlarda bulunur."

(Bkz.: İbn Abdilberr, et-Temhîd 2/208; en-Nevevî, Şerhu Sahîhi Müslim 8/57.)

Netice olarak, "Her geceyi Kadir, her kişiyi Hızır bilmeli." Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) tavsiyelerinden de anlaşılacağı üzere özellikle Ramazan'ın son on günü çok iyi değerlendirilmeli, bu gecelerde dünyaya bütün bütün kapanarak ahiret yamaçlarına kendimizi salmalı ve Kadir gecesini arayanlar kervanına katılmalıyız.



Kadir Gecesi Nasıl Değerlendirilebilir?

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kadir gecesinin aranmasını tavsiye ettiği "aşr-ı avâhir"de (Ramazan'ın son on gecesini) sabaha kadar ibadet ü taatte bulunmuş, ailesini bu geceleri değerlendirmeleri için teşvik edip tamamen ibadet ve kalp hayatına yönelmiştir.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) özellikle ailesini uyandırması, bu gecelerde tüm aile fertlerine ve hatta çocuklara da dayanabilecekleri ölçüde bu ibadet atmosferini yaşama fırsatının verilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu gecelerde çeşitli sürprizlerle onları ayakta tutarak aile içerisinde manevi bir atmosfer oluşturmak gerekmektedir. Nitekim çocukların ruhî gelişimleri adına böyle altından zaman dilimlerinden istifade etmeleri çok önem arz etmektedir.

Bizler için bereketlerle dolu aşr-ı avâhir, günlük koşuşturmalarımızı azaltarak bir kenara çekilmenin, kalp ve gönül dünyasına yönelmenin ve böylece uhrevîleşmenin tam zamanıdır. Gönümüzü ve zihnimizi meşgul edecek dünyevi şeylerden bu müddet içerisinde biraz daha uzak durmak gerekmektedir. Kalp ve ruhumuzu güncel meselelerin esaretinden kurtaramaz, ibadetlerimizde gündelik problemlerle zihnimizi meşgul edersek -hafizanallah- yapılan ibadetlerden geriye açlık ve yorgunluktan başka bir şey kalmaz. Dolayısıyla geceleri konsantrasyonumuzu etkileyebilecek faaliyetleri azaltmak ve hem zihnen hem bedenen hazırlık yapmak bu geceleri ihya adına çok önemlidir.

Kadir gecesini aradığımız geceleri değerlendirme adına yapılabilecek bazı amelleri şöyle zikredebiliriz:

1- Gece ibadeti:

Geceyi sabaha kadar ibadet ü taatle, evrad ü ezkârla, özellikle namaz kılarak değerlendirmek gerekir. Nitekim, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Kim kadir gecesini namaz kılarak ihya ederse geçmiş bütün günahları affolunur.” buyurmaktadır. (Buhârî, Fazlu İyleti'l-kadr, 1; Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 175-176)

2- İtikâf

Kadir gecesi için pusuya yatmak olarak da isimlendirebileceğimiz itikâf; bazı günler, bütün dünyevî meşgaleleri bir kenara bırakarak, dünya işlerini Allah'a emanet edip O'nun (celle celâluhu) kapısında kah el pençe divan durarak, kâh rûkû vaziyetinde, kâh başını secdeye koyarak, dualarla, zikirlerle, Kur'an tilaveti ve tefekkürle, işlemiş olduğu günahların ağırlığını atmak ve yeni bir hayata sıçramayı istemektir. Elini, dilini, gözünü, kulağını dünyevi meşguliyetlerden uzak tuttuğu gibi, hayalini de dünyevi hırs ve cazibelerden azade kılarak, bütün azalarıyla, duygu ve düşünceleriyle kendini Allah'a vermektir. İtikâf, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiç terk etmediği bir sünnetidir ve Kadir gecesini karşılama ve değerlendirme adına çok önemlidir.

3- Dua

Bu geceyi değerlendirme adına yapılacak en güzel amellerden biri de duadır. Dualarımızda özellikle mağdur ve mazlum kardeşlerimiz başta olmak üzere, yeryüzünde hizmet etmeye kendini adanmış hakikat erlerini ve dünyanın dört bir yanında bulunan muhtaç ve mazlum mümin

kardeşlerimizi unutmamalıyız. Dünyanın farklı coğrafyalarında yaşanan zulmün bitmesi, tüm insanlığın O'nu (celle celâluhu) bulması için dua dua yalvarmalıyız. Şunu hiç aklımızdan çıkarmamalıyız; Allah Teâlâ belki çekilen sıkıntıların hepsini gönülden yapılan bir dua ile bertaraf edecektir. Dolayısıyla dualarımızı “Ya Rabbi istersen ver, istersen verme” mantığıyla ve müstağni bir tavırla değil, bütün varlığımızı ortaya koyarak, gönülden süzülen sûzîşin nağmelerle yapmalıyız.

4- Kur'an Okuma

Kadir gecesi, Kur'an'ın Levh-i Mahfuz'dan dünya semâsına toptan indirildiği ya da Kuran'ın nazil olmaya başladığı gecedir. Bu gecede Kur'an'ın her harfinin sevabı katlanarak verilir. Bu gece yapılacak en önemli ibadetlerden birisi, duyup hissetmeye çalışarak gözyaşlarıyla Kur'an okumaktır.

5- Tövbe-İstiğfar:

Hz. Aişe (radiyallâhu anha): “Kadir gecesinin hangi gece olduğunu anlarsam nasıl dua edeyim?” diye sorar. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem):

“Allahım sen afv u keremi bol olansın, affı seversin, ne olur beni affeyle!” şeklinde dua etmesini tavsiye buyurur. (Tirmizî, deavât 84; İbn Mâce, dua 5)

İnsanoğlu hata eder, sürçer, düşer. Ama tövbe kapısı ölüm gelip çatıncaya kadar açıktır. Tövbe ve istiğfar, bir mü'minin devamlı yapması gereken amellerdendir. Hususiyle Kadir gecesi, bu hususta değerlendirebilecek önemli bir zaman dilimidir. Allah hakları için tövbe ve istiğfar etmenin, eğer üzerimizde kul hakkı varsa onlar için de helalleşmenin, kırgınlık ve dargınlıkları gidermenin, gönül almanın tam zamanıdır.

Ramazan-ı Şerif Bir Dua Mevsimidir

Evet, mübarek Ramazan ayı oruç, Kur'an, teravih, infak ve yardımlaşma ayı olduğu gibi aynı zamanda bir dua ve yakarış zamanıdır.

Bakara Sûre-i Celîlesi'ndeki oruç ayetlerinin arasında yer alan dua ayetinden hareketle İmam Beyzavî, Bikâî, İbn Âşûr ve Elmalılı Hamdî Yazır gibi (Rabbimiz, hepsinden razı ve hoşnut olsun) pek çok ehl-i tahkik müfessir, eserlerinde de görülebileceği üzere, duanın Ramazan-ı Şerif'te ayrı bir ehemmiyet kazandığı, oruç ve Ramazan'ın, duanın kabulünün en önemli vesilelerinden biri olduğu mütalaasında bulunmuşlardır.

Kur'an-ı Hakîm'deki bu ince nükte üzerinde ehl-i hakikat olan sofiler de durmuşlardır. Onlardan bir tanesinin konuyla alakalı şu ifadeleri gayet dikkat çekicidir: Kur'an-ı Kerîm, iki-üç ayetle orucun farziyetini anlattıktan sonra, incelmiş, rikkat kazanmış, gönlü şefkatle dolmuş ve duyguları gayet yücelmiş olan insanın, Rabb'in huzuruna çıkışını, orada Rabb'ine münacaat edişini ve Rabb'in o duaya icabet buyuruşunu dua ayetiyle ifade etmektedir.

Oruç ayetlerinin arkasında hemen insanın Allah'a yakınlık kazanmış olmasının, duaya davet edilmesinin ve sonra o duaya icabet edilmesinin anlatılması gayet manidardır. Vâkıa, ayetin sebep-i nüzûlü hakkında farklı bir husus gösterilir fakat her hâlükârda oruç ayetlerinin arkasında, altında olması gayet manidardır.

Âyet-i kerîme şöyledir:



وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ
أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ
فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

“Kullarım Ben’i senden soracak olurlarsa, bilsinler ki Ben pek yakıным. Bana dua edenin duasına icabet ederim.”

Resûl-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz de bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ:
الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطَرَ وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ،
وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا اللَّهُ فَوْقَ الْعَمَامِ
وَيَفْتَحُ لَهَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ
وَيَقُولُ الرَّبُّ وَعِزَّتِي لَا نَصْرَ لَكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ ﴿١٨٧﴾

“Üç zümre vardır ki, onların duaları geri çevrilmez:

İftar edinceye kadar oruçlu, adaletle yöneten idareci ve mazlumin duası. Cenab-ı Allah, mazlumin duasını bulutların üzerine kaldırır ve o dua için sema kapılarını açar ve ‘İzzetime yemin ederim ki, bir süre sonra olsa mutlaka sana yardım edeceğim’ buyurur.” (Tirmizî, Daavât 129)



Yüce Yaratıcı'ya ve O'nun, umum zaman parçaları içinde, Hak rahmetinin coştığı çok müstesna bir kısım zaman dilimleri yarattığına ve bunların hakkıyla değerlendirilmesi gerektiğine inanan müminler, vâridatı ve kazandırdıkları itibariyle bütün ayların sultanı makamında bulunan mübarek Ramazan ayını, "eskiler"ın tabiriyle bir "istiğfar ve istirham ayı" bilmeli ve özellikle türlü türlü bela ve musibetlerin, insanımızın ve topyekün insanlığın tepesinde dönüp dolaştığı günümüzde, Ramazan-ı Şerif'i, sair ibadetlerin yanında, bütün ibadetlerin özü olan dua ve yakarışlarla, özellikle de istiğfarlarla değerlendirerek Cenab-ı Allah'ın sonsuz rahmetine sığınmalıdırlar. Toptan ya da hiç olmazsa ekseriyet itibariyle dergâh-ı ilahîye bu iltica hususunda muvaffak olunabildiği takdirde, bela ve musibetlerin temel sebebi olan günahlar, rahmet, mağfiret ve kusurlardan arınma mevsimi olan Ramazan-ı Şerif'te, tevbe ve istiğfarlarla yunup yıkanacak ve Hazreti Rahman u

Rahîm'in merhamet ve şefkati celbedilmiş olacaktır.

Özetle, gam üstüne gam, tasa üstüne tasa, hüzün üstüne hüzün yaşadığımız bu pek sıkıntılı günlerde bir kez daha Ramazan-ı Şerif'in bize gönderilmiş olması, ona mukabil bir şükür ister ki, o da sair ibadetlerle beraber bu kutlu ayın dua ve yakarışlarla iyi değerlendirilmesi ve Cenab-ı Hak'tan halâs ve necât talep edilmesidir.

Bize bizden daha yakın olan ve bizi kendimizi gözettiğimizden daha çok gözetken Cenab-ı Allah, Semî, Karîb, Mücîb ve Kerîm'dir. İçten yapılan niyaz ve yakarışları mutlaka işitecek, onlara hikmetli cevaplar lütfedecek ve keremini sergileyecek, nice zamandır beklediğimiz halâs ve necatı gönderecektir. Bunda tereddüt edilmemelidir zira, Üstad Bediüzzaman'ın ifadesiyle, "Ramazan-ı Şerif'teki dualar, ihlası bulmak şartıyla inşaallah makbuldür.

Ramazān İlmihali



Orucun tarifi

Oruç; tan yerinin ağarmasından güneşin batma vaktine kadar, ibadet niyetiyle, yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durup nefsi dizginlemektir.

Oruç tutmanın farz olduğu kimseler

Oruç ibadeti, bazı özelliklere sahip olan kimselere farzdır. Bu özellikler şunlardır: Müslüman olmak, ergenlik çağında ve akıllı olmak, oruç tutmaya güç yetirmek ve yolcu olmamak.

Oruç tutmanın farz olmadığı durumlar

Yolculuk, hastalık, gebelik ve çocuk emzirmek hali, aşırı yaşlılık, aşırı açlık ve susuzluk... gibi oruç tutmaya mani veya oruç tutmayı çok zorlaştıracak veya oruç tutulduğunda bazı zararların ortaya çıkacağı durumlarda oruç tutmak farz değildir.

Kadınların özel halleri

Kadınlardan hayız ve nifaslı olanlar bu dönemlerinde bazı ibadetlerden muaf tutulmuşlardır. Böyle bir durumda kadın oruç tutmayacak, namaz kılmayacaktır. Ancak bu devre Ramazan'a denk gelirse, tutamadığı gün sayısınca başka zaman tutacaktır.

Oruçlu iken âdet olunduğunda oruç bozulur mu?

Oruçlu iken âdet görenin orucu bozulmuş demektir. Bundan sonra yemek yese de yemese de oruç bozulmuştur. Yemek yiyebilir, su içebilir. İftara kadar beklemeye gerek yoktur. Bozulan bu oruç için yerine kaza orucu tutulması gerekir.

Hastalık ve oruç

Hastalık, insanın hayatî fonksiyonlarının muntazam şekilde seyretmemesi veya etraftan gelen uyarılara cevap verilmeme halidir. Hastalık, oldukça ciddi ve tedavi gerektiren bir durum olabileceği gibi basit bir rahatsızlık da olabilir. Bu ayrımı yapmayı yani oruç tutup tutmaması gereken kimseleri ayırmayı İslâm, Müslüman doktorlara bırakmıştır.

Oruç tutmayı farz olmaktan çıkaracak hastalıklar şöyle özetlenebilir:

- 1- Tedavisi mümkün olmayan ya da ciddî bir rahatsızlık sebebiyle bir ameliyat geçirmiş ve mutlaka beslenmesi gereken hastalar...
- 2- Devamlı ilaç kullanmayı gerektiren ağır kalp, böbrek, karaciğer hastaları, ağır şeker hastalığı olan kimseler.
- 3- Şiddetli ağrılı hastalıkları sebebiyle ilaç kullanması gereken kimseler.
- 4- Mevcut hastalığının oruç sebebiyle daha da ağırlaşabileceğinden endişe eden hastalar.

Oruç ve niyet

Niyet kalp ile yapılır. Kişinin, oruç tutmak gayesiyle ağzını bağlaması manasınadır. Dil ile niyet şart değildir. Ama vesvesenin önünü kesecekse güzeldir.

Ramazan oruçlarında akşamdan itibaren gündüz kuşluk vaktine kadar niyet edilebilir.



Yani geceleyin imsak vaktinden önce niyet edilebileceği gibi gündüz kuşluk vaktine kadar da niyet edilebilir, gece niyet etmek daha faziletlidir. Gündüz oruca niyetin caiz olması, imsak vaktinden sonra bir şey yemeyip içmemeye ve orucu bozan bir iş yapmamaya bağlıdır.

Geceden oruca niyet edilmiş olursa da orucun başlama vakti imsak vaktidir. Bundan dolayı imsak vaktine kadar yiyip içmekle oruç da niyet de bozulmaz.

Oruç Bozmanın Cezası Nedir?

Oruç, niyet edip tutmaya başlamakla mükellef üzerine borç olur. Bu sebeple, meşru (hastalık, yolculuk gibi) bir mazeret olmadıkça, başlanmış orucu bozmak günahdır. Ayrıca bozulan orucun sonradan gününe gün kaza edilmesi de lâzımdır.

Ramazan'da orucu mazeretsiz olarak ve kasden bozmakta ise kaza ile birlikte bir de kefaret denilen, iki kamerî ay (yaklaşık 60 gün) aralıksız oruç tutma cezası vardır.

Kaza: Hiç tutulmayan veya tutulmaya başlanıp da bozulan bir orucu sonradan tutmaktır.

Kefaret: Kasden ve mazeretsiz olarak bozulan Ramazan orucuna ceza olarak iki ay aralıksız oruç tutmaktır. Ramazan ayında herhangi bir özür bulunmaksızın oruç bozmak, büyük günahdır. Bundan dolayıdır ki, Ramazan'da oruç bozan kimse, Ramazan ayının bu saygınlığını ihlâl ettiğinden dolayı bu ağır cezayla karşı karşıya kalmış olur ki, işte buna kefaret adı verilmektedir.

Kefaret, aynı zamanda toplumdaki fakirlerin gözetilmesi, onlara yardımda bulunulması için bir vesiledir. İslâm, oruç ibadetini ihlal edenlere böyle bir cezayı vermekle, hem onları önemli bir



ibadeti ihlal ettiklerinden dolayı cezalandırıp uyarmış, hem de bu vesileyle toplumdaki bir ihtiyacı gidermiş olmaktadır.

Kefaret, iki ay peş peşe oruç tutmakla yerine getirilir. Bu cezayı, yaşlılık, zayıflık ve hastalıktan dolayı yerine getiremeyen kimse, 60 fakiri sabah ve akşam olarak iki öğün doyurur. Doyurmak; yedirmek suretiyle olacağı gibi, yemek parasını fakire vermekle de olur. 60 fakir yerine bir fakiri 60 gün doyurmak da câizdir.

Oruç tutmaya bedenî gücü yetmediği gibi fakir yedirmeye de mâli gücü kâfi gelmeyen bir kimseden ise kefaret cezası kalkar. Artık onun yapacağı şey, Allah'tan af ve mağfiret dilemektir.

Oruçla ilgili Bazı Merak Edilenler

* Unutarak yemek içmek ve cinsî münasebette bulunmak, unutarak yapılan bu işler orucu bozmaz. Ancak oruçlu olduğunu hatırladığı anda, bu işleri yapmayı bırakması gerekir. Unutarak yiyip içen kimse, orucunun bozulduğunu zannederek yemeye devam etse orucunu kaza etmesi gerekir. Ancak orucunun bozulmadığını bildiği halde yer ve içerse hem kaza hem de kefarete gerekir.

* Uyurken ihtilâm olmak, ağza gelen balgamı yutmak, kulağa kaçan su, boğaza kaçan toz, kan aldırma, göze sürme çekmek orucu bozmaz.

* Gecedan cünüp olan kimsenin, yıkanmayı sahurdan sonraya, oruçlu vaktine bırakması orucunu bozmaz.

* Sahurdan dişleri arasında kalmış nohut tanesinden küçük bir şeyi yutmak da orucu bozmaz. Nohut tanesinden büyük olursa bozar.

* Derideki gözeneklerden içeri giren şeyler orucu bozmaz. Buna binaen, yıkanmak ve vücuda sürülen şeyler orucu bozmaz.

* Abdestte ağza su verip geri boşalttıktan sonra arta kalan yaşlığın yutulması orucu bozmaz.

Enjeksiyon, aşı ve serum

Çiçek aşısı gibi deri üzerinden yapılan aşılar orucu bozmaz. Çünkü deri, vücudun dış kısmındadır. Vücudun içine ilaç ve su gibi maddeler enjekte edildiğinde oruç bozulur. Dinimiz, hasta ve tedavi sürecinde olan kişilerin oruç tutmalarına izin vermektedir. Bu nedenle, tedavisi devam eden kimseler, sağlıklarına kavuşup, tedavileri tamamlanmaya kadar oruçlarını erteleyebilirler. Bununla birlikte, Ramazan ayında herkesle birlikte oruca devam etmeyi arzu ediyorlar ve oruç tutmalarına başka bir

engelleri de bulunmuyorsa, iğnelerini iftardan sonra yaptırmaları yerinde olur.

İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılış maksadına göre değerlendirilebilir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi maksatlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Hastaya serum veya kan verilmesi de aynı hükme tabidir. (DİB, Din İşleri Yüksek Kurulu)



Diş fırçalamak ve misvak kullanmak

Boğaza kaçmamak şartıyla, diş fırçalamakla oruç bozulmasa da diş macunu ile fırçalamak oruca zarar verir, mekruhtur.

Kokulu ve özel katkı maddeleri içeren macunları da düşünürsek bu zarar ileri seviyelere çıkar. Macun veya misvak parçaları boğaza kaçarsa ya da su yutulursa zaten oruç bozulur, kaza gerekir. Orucun bozulma ihtimali dikkate alınarak, dişlerin imsakten önce ve iftardan sonra fırçalanması daha uygundur.

Krem ve kokular

Oruç, vücuda giren şeylerle bozulur. Dolayısıyla, jöle, krem ve deodorant sürmek orucu bozmaz. Tıraş olurken kanayan yere kan taşı sürmek orucu bozmaz. Misk, gül ve gülsuyu koklamak oruçlu için mekruh değildir. Çiçek, esans koklamak da oruç bozulmaz, mekruh da değildir.

Fidye

Herhangi bir mazereti sebebiyle oruç tutamayan kimseler, mazeretleri sona erdikten sonra bu oruçlarını kaza ederler. Ancak mazeretin geçmesinden çok ümidi olmayan ya da yaşlılığından dolayı oruç tutamayan kimseler için dinimiz, "fidye" adı altında bir telafi metodu belirlemiştir. Fidye, mazeretli kimsenin fakirlere yapacağı yardımdır. Her bir oruç için bir fakiri iki öğün doyuracak miktarda bir parayı ya da yemeğin kendisini fakirlere vermektir. Bu asgari miktardır. Kişi isterse daha fazla da verebilir.

Kefarette olduğu gibi, fidyede de, hem oruç tutması gereken kimse fidyeyle mükellefiyetini yerine getirmiş hem de toplumsal dayanışmanın önemli bir unsurunu teşkil eden, ihtiyaç sahiplerine yardım ameliyesi yerine getirilmiş olmaktadır.

Oruç tutamadığından dolayı fidye veren kimse daha sonra yeniden oruç tutabilecek duruma gelirse, fidyesini verdiği günlerin kazasını yapar.

Hamile/çocuk emziren bir kadın tutamadığı oruçlar için fidye verebilir mi?

Oruç için edaya veya kazaya güç yetirebilen bir kimse, fidye vererek oruç borcundan kurtulamaz. Hamilelik, çocuk emzirme, geçici hastalık, yolculuk gibi durumlar oruç tutmamak için birer özürse de fidye vermek için birer özür değildir. Bu kişiler daha sonra ilk fırsatta oruçlarını kaza etmekle yükümlüdürler.

Gebe olan veya çocuk emziren bir kadın da tutamadığı oruçlarını daha sonra kaza etmelidir. Fidye vermekle mükellef olanlar hiçbir zaman (yani ömür boyu) oruç tutmaya güç yetiremeyecek kimselerdir. Bunlar da çok yaşlılar ve artık iyileşme ümidi zayıflamış olan hastalardır.

Şeker hastaları oruç tutabilirler mi?

Birçok şeker hastası hiç tereddüt etmeden ve hastalıklarını dahi düşünmeden Ramazan ayında oruç tutarlar. Oruç tutmamanın manevî mesuliyetini bilen mütehasşis (uzman) hekimler, diyabetik hastaların oruç tutmaları veya tutmamaları ile alakalı kendilerine sorulsa, cevap vermekte zorlanabilirler. Oruç tutmak ağır şeker hastalarını riske sokabilir, hipoglisemi denilen kan şekerinin tehlikeli şekilde düşmesi söz konusu olabilir.

Diğer taraftan, Ramazan ayında oruç tutmanın, Allah'ın emrine uymaktan dolayı manevî bir hazza yol açtığı, bunun da sakinleştirici bir tesiri olduğu inkâr edilemez.

Şeker hastaları, stres hâlinin böbrek üstü bezlerinden salgılanan katekolamin adlı maddelerin salgılanmasını arttırarak kan şekerinin yükselmesine yol açtığını bilmelidirler. Stres, sıkıntı halini azaltan herhangi bir şey, meselâ oruçlunun içinde bulunduğu ruhî huzur, şekerin kontrolüne imkân verir. Böylece, Ramazan ayında tutulan oruç, şekerin kontrolünde fayda sağlayabilir.

Oruç tutabilecek şeker hastaları için bazı prensip ve ölçüler vardır. Bunları şöylece sıralamak mümkündür:

- * Erkek olan şeker hastalarının 20 yaşın üzerinde olmaları istenir. Yani yetişkinlerde, yaşlılarda ortaya çıkan diyabet çeşidi olmalıdır.
- * Yirmi yaşından daha yaşlı olan bayan şeker hastaları hamile olmamalıdır ve bebeğini emziriyor olmamalıdır.
- * Şahsın kilosu normal veya biraz şişman olmalıdır.

* Kan şekerinde büyük iniş çıkışlar, hipoglisemi (kan şekeri düşüklüğü) ve enfeksiyonun olmaması lazımdır.

* Bu hastalarda yüksek tansiyon, koroner arter hastalığı, böbrek taşları gibi ikinci bir ağır hastalığın olmaması lazımdır.

* Vücutları perhize cevap veriyor olmalıdır.

* Vücutları ilaç tedavisine cevap vermelidir. (Özyazıcı, Din ve bilimin ışığında Oruç ve Sağlık, s. 140-142'den özetle)



Yalan, gıybet, harama bakmak gibi günahlar orucu bozar mı?

Öncelikle ifade etmek gerekir ki bu tür günahlar orucu bozmaz, ancak kişiyi orucun sevabından mahrum bırakır.

“Nice oruç tutanlar vardır ki orucundan kendisine kuru bir açlıktan başka bir şey kalmaz. Geceleri nice namaz kılanlar vardır ki namazlarından kendilerine kalan, yalnız uykusuzluktur.” (İbn-i Mace, sıyâm, 21).

“Nice oruç tutanlar var ki oruçlarından payları açlık ve susuzluktur. Ve yine nice ayakta duranlar / namaz kılanlar var ki namazından elde ettiği şey yorgunluktur.” (İbn Hanbel, 2/373)

Bu ve benzeri hadisleri de nazara alan alimlerimiz, orucun sevabından tam istifade edebilmek için kişinin bütün âzâ u cevahirine yani bütün organlarına oruç tutturması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yani insan ağzını yalan, gıybet vb. şeylerden, gereksiz ve çok konuşmaktan uzak tutmalı ve devamlı hayırla meşgul etmelidir.

Gözlerini harama bakmaktan uzak tutmalı, Allah'ın kelâmını okumakla ve kainat kitabını müşahade etmekle meşgul etmelidir. Kulaklarını da boş ve manasız şeylerden uzak tutmalı, onları Kur'an-ı Kerim başta olmak üzere, güzel sözler ve sohbetlerle meşgul etmelidir. Böylece yeme içme açısından oruç tuttuğu gibi aynı şekilde başta dili, gözleri ve kulakları olmak üzere bütün organlarına oruç tutturmalıdır ki tuttuğu oruç yanına açlık olarak kalmasın, sevabından da mahrum kalmasın.



Sahur yapmak şart mı?

Nafle oruçlarda da farz oruçta da önemli olan niyettir. Ancak, sahura kalkmanın ayrı bir ehemmiyeti vardır. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), sahurun bereketinden bahsederek şöyle buyurur:

“Sahura kalkın, çünkü sahur yemeğinde bereket vardır.” (Buhârî, savm, 20).

Bu bağlamda sahur yapmak müstehap görülmüştür. Sahurun vakti ise gecenin sonudur yani son altı da biridir. Fakat sahur vaktin çıkıp çıkmadığı hususunda şüpheye düşecek kadar geciktirmek mekruh görülmüştür.

Sadaka-i Fıtır (Fitre)

Gücü yeten Müslümanların Ramazan ayının sonunda, aile fertlerinin teker teker hepsi adına ödemekle yükümlü olduğu sadakaya, "sadaka-i fıtır" denir. Ülkemizde halk arasında buna "fitre" denmektedir. Ramazan ayının bereketinden istifade ve onu yaşamanın bir teşekkürü olarak verilen fitre, Müslüman için önemli bir uhrevi kazançtır.

Fitre emri, hicretin ikinci yılında Ramazan orucunun farz kılınmasıyla birlikte gelmiştir. Efendimiz, bir hadislerinde hür olsun köle olsun, erkek olsun kadın olsun her Müslüman adına fitre verilmesi gerektiğini bildirmiştir. (Müslim, Zekât 12) Bu hadise dayanarak, Şafii, Maliki ve Hanbelilere göre fitre farzdır. Hanefi mezhebine göre ise vaciptir. Şu kadar var ki, Hanefi mezhebinde vaciple farz arasında pratik açıdan pek bir fark yoktur.

Fitre ailedeki herkes adına verilir. Yükümlülük açısından kadın kendi fitresini, erkek de kendi fitresini ödemek zorundadır. Ancak birbirlerinin yerine vermelerinde bir mahzur olmaz. Çocuklara gelince şayet kendilerine ait bir mal varsa ondan verilebilir. Yoksa, velileri onların fitresini kendi malından vermelidir.

Fitre yükümlülüğü için âkil ba-liğ olma şartı olmadığı gibi, Ramazanı oruçlu geçirme ve mukim olma şartı da yoktur.

Fitre ne zamana kadar ödenir?

Fitrenin ödeme zamanı fitre verilenin en çok ihtiyaç duyacağı andır. Fitrenin asıl vakti, bayram günü sabah namazı ile bayram namazı arasındır. Bu, bayram günü fakir fukarayı sevindirme, onların da bayram sevincine ortak olmasını sağlama amacına matuftur. Ancak daha öncesinde de verilebilir. Özellikle günümüz şartlarında, ihtiyaç sahiplerinin bayram günü ihtiyaçlarını karşılaması ve bayrama hazırlanmaları zor olacağından belki bayram öncesi vermek daha iyi olabilir. Kadir gecesinin coşkusu ve bereketi bu konuda bize bir kapı olabilir.

Fitremizi Kadir gecesinde veya Kadir gecesini ile bayram arasında verebiliriz. Fitrenin bayramdan sonraya bırakılması ise fakihlerin çoğunluğuna göre mekruh, bazılarına göre haramdır. Fitre, mali bir sorumluluk olması itibarıyla, ödenmediği sürece kişinin üzerinden sorumluluk kalkmaz. Bu nedenle herhangi bir sebepten dolayı vaktinde verilemeyen fitre, daha sonra da olsa verilmelidir.

Kimler fitre verir?

Hanefi mezhebine göre fitre yükümlülüğü için bayram günü nisab miktarı mala (80 g altın) sahip olmak gerekirken, diğer mezheplere göre, temel ihtiyaçlarından fazla malı olan kimse fitre vermekle yükümlüdür.

Fitre kimlere verilir?

Zekât verilebilecek fakir, ihtiyaç sahibi kimselere fitre de verilir. Fitre verilirken, yakından başlamak üzere en çok ihtiyaç olan yerleri düşünmek ve fitre vesilesiyle toplumsal gelişmeye katkıda bulunmayı öne almak önemlidir. Müslümanlar, hayır adına verdikleri zekât ve sadakaların nereye, hangi ellere gittiğine ve ne amaçlarla harcandığına dikkat etmelidir.

Fitrenin Miktarı Nedir?

Allah Resulü döneminde fitre en çok tüketilen gıda maddelerinden verilirdi ve bu yüzden de ölçü olarak fıkıh kitaplarımızda o zamanın en çok kullanılan ürünleri, arpa, buğday, hurma ve üzüm ölçü olarak alınmıştır.

Ebû Saîd el-Hudrî Hazretleri bu durumu şöyle ifade eder:

“Efendimiz devrinde fitreyi yiyecek maddelerinden 1 sâ’ (yaklaşık 3 kg) olarak verirdik. O zaman bizim yiyeceğimiz arpa, kuru üzüm, hurma ve keş (yağı alınmış peynir) idi” (Buhârî, Zekât 74).

Fitre bu gıda maddeleri esas alınarak verilebileceği gibi, her bölgenin yaygın olarak tükettiği gıda maddeleri üzerinden de verilebilir. Bu gıda maddelerinin kendileri verilebileceği gibi, insanların ihtiyaçları göz önüne alınarak para olarak veya başka bir şey olarak da verilebilir. Bu hususta maslahat neyi vermekse onun verilmesi daha uygundur.

Fitresini para olarak verecek olan kimselerin, alt sınır olarak hadiste geçen gıda maddelerinin 1 sa’ (3 kg. kadar) ücretini fitre olarak hesap etmeleri mümkündür.

Bunun yanında bir fakirin günlük yemek ihtiyacının tespit edilmesi ve bunun ücretinin verilmesi de uygundur. Ancak bu, hadiste zikredilen temel gıda maddelerinin ücretinin altına düşmemelidir. Alt sınır yakalandıktan sonra fazla verilen fitreler konusunda bir mahzur yoktur. Bunlar fazladan sadaka yerine geçer.

Esasen herkes kendi fitre miktarını kendisi de hesaplayabilir. Bir insan, kendi ailesinin günlük ortalama gıda harcamalarını hesaplayarak buna göre fitresini verebilir. Zira Kur’ân’da yemin kefaretinin anlatıldığı ayette, “çoluk çocuğunuza yedirdiğiniz orta halli yemek çeşidinden...” (Maide Suresi, 5/89) ifadesi geçmektedir ki, bu bize bir ölçü vermektedir.



... Ve Bayram

Bayram, bütün bir Ramazan'ın özü, usâresi ve ötelerin sihirli vâridatıyla gelir boşalır başımızdan aşağı ve bize bitiş içinde başlangıcın müjdesini verir. Böyle bir müjdenin duyulup hissedilmesi, fertten ferde, toplumdan topluma değişebilir; geçirilen Ramazan'ın derinden duyulması, gönüllerin Ramazan rengine boyanması, şuurların ötelere ve ötelerin de ötesine uyanması ölçüsünde bayram da daha bir nazlı gelir, daha bir farklı yaşanır ve daha bir büyüğü geçer.

Gönüllerin derinliğinde duyulan bir bayramda her ses, her soluk, her hareket, her davranış ruhlara tesir eden müphem, fakat sihirli öyle beyan tarzlarıdır ki, azıcık ifade ve hâlden anlayanlar için daha müessiri olamaz. Genç-ihtiyar, kadın-erkek, alim-cahil, talebe-muallim, işçi-esnaf gönlünün menfezleri az açık olan hemen herkes belli bir seviyede bu beyanın sihriyle oturur-kalkar ve bulunduğu her ortam da bayram rengiyle tülленir, bayram sevinciyle tebessüm tebessüm bütün gözleri okşar ve gönüllere kevserler gibi akar.

Bayram, her kesimden insana fevkalâde mûnis gelir.. hemen herkesin içine işler.. herkese kendini dinletir ve ne yapar yapar herkesi mutlaka kendi atmosferine çeker. Kimseye karşı cebir kullanmaz, protokollere bağlı kalmaz, açık-kapalı kendisini kabul etmeyenleri tehdit etmez, ama herkes ona yürekten, gönüllü ve selim fitratının tabîi insiyakları ile koşar; koşar ve onu kutlamaz, sadece yaşar.

Bayrama eren bütün inanmış gönüller, onun senelere denk ışıktan saniyelerini yaşarken, kendilerini hep sevincin,

neş'enin bürüdüğü sırlı bir atmosferde sanır ve gezip dolaştıkları her yerde, yukarılardan başlarına bir şeylerin boşaldığını, boşalıp ruhlarının derinliklerine kadar her yanlarını sardığını duyar; bütün benlikleriyle o vâridatın kaynağına yönelir; derken, canlı-cansız çevrelerindeki her varlığın eriyip gittiği ihsaslarıyla kendilerini ötelerin davetlisi birer misafir gibi düşünerek hep sınırlarını aşkın yaşarlar.

Böyle ruhanî bir atmosferde kendi mevhîbelerini duyup seslendirmesini bilenler, marifet ufuklarının aydınlığı ve zenginliği, aşk u şevklerinin canlılık ve harareti ölçüsünde, hayatlarına bu engin hislerini karıştırarak, her zaman, kendileriyle beraber çevrelerindeki de lezzetten heyecana, aşktan insanî münasebetlere sürükler dururlar.

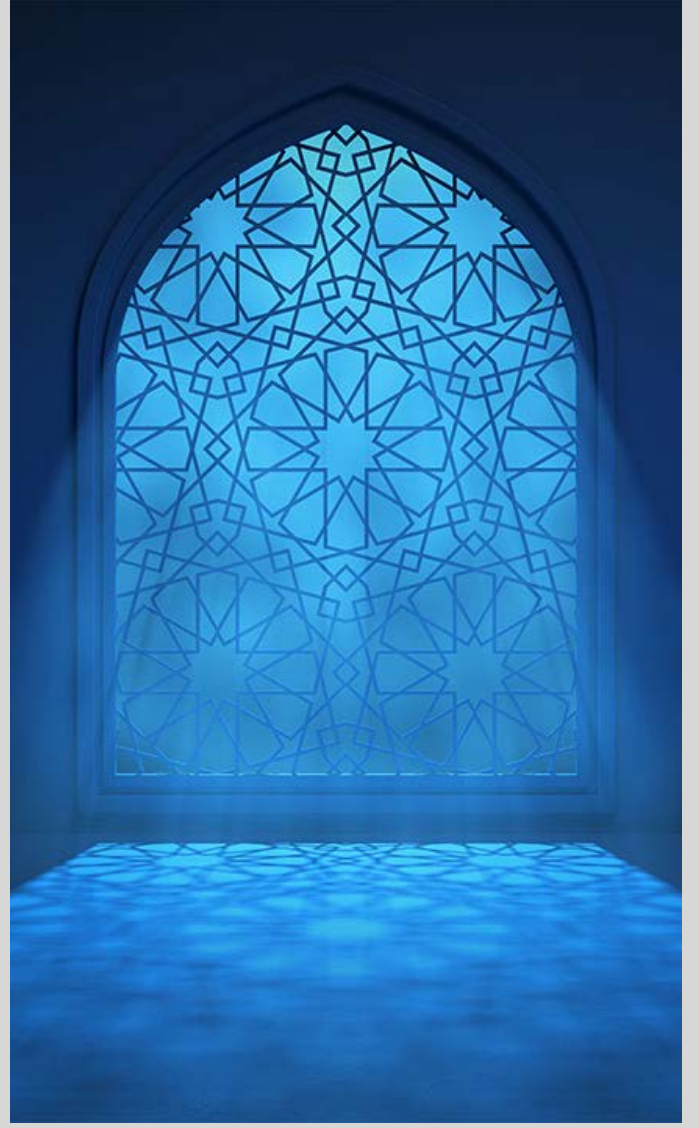
Ramazan'da çok defa, her ses, her soluk, her davranış bize, âdeta beşiklerimizin başında ninni söyleyen annelerimizin içli nağmeleri gibi gelir. Bazen bu sözleri, bu düşünceleri o kadar ince, bu tavırları ve bu davranışları o kadar yumuşak buluruz ki, gezip dolaştığımız her yerde, aldığımız bu nezaket banyosuyla kendimizi kuşlar gibi hafiflemiş, ruhanîler gibi de mekân üstü bir hâl almış zannederiz.

İnsan, bayramda karşılaştığı birinden gördüğü muameleyi, karşılaştacağı daha başkalarından da göreceği mülâhazasıyla, gün boyu, realitenin elinden yudumladığı zevk ve lezzetlerin yanında, iyiliğe bu kadar açık insanlardan göreceği mutasavver hazları da doya doya yaşar; realitelerle tasavvur ve tahayyül dünyasından kendine göre yepyeni bir âlem inşa ederek, mekânın dar üç buuduna karşılık ve zamanın izafîlik espri-sine dayalı göz görmemiş, kulak işitmemiş, dünyevî aklın sınırlarını aşkın bir sihir dünyasında dolaşır durur.

Evet bayram, bazen tam bayramlaşabilmiş insanlarla o kadar aşkınılağa erer, o kadar ledünnîleşir ve o kadar Cennetin Cuma Yamaçlarına dönüşür ki, insan yer yer onu kendi dublesi, zaman zaman da melek tüylerinden örülmüş kanatları gibi hisseder ve gezdiği her yerde bu gizli refîkin azizliğini görür ve heyecanını yaşar. Gerçi bayram, bir ölçüde herkese kendi boyasını çalar; herkesi kendi gibi söyletir ve herkese hükmettiğini bar bar bağırır ama, onun bazı ruhlar üzerindeki tesiri daha bir başkadır.

Bazen bayram, minarelerin gülbanklar gibi gürleyen sesinde, mihrapların ukbâ buutlu iniltisinde o denli farklılaşır ve aşkınlaşır ki, o eşref saatlerde hemen pek çok kimse, göklerin bütün mânâ ve usârelerinin üzerlerine boşaldığını ve ötelere ait esrarın sağanaklaştığını sanır ve her an ayrı bir Cennet duygusu yudumlar durur.

Hemen her bayram, onda füyuzât hislerimizi coşturacak âmillerin güçlülüğü nispetinde, onu başımızın üstünde ışıktan, renkten, mânâdan, ruhtan örülmüş bir kubbe gibi tahayyül eder ve kendimizi, o kubbede bulunan irili-ufaklı menfezlerden sonsuzu temâşâ etme konumunda hissederek, imanın mü'minlere kazandırdığı bu engin mülâhaza sayesinde, bu daracık zaman ve mekânın ne kadar çok buutlu olduğunu düşünür; çok kanatlı, çok buutlu melekler gibi duygu ve düşüncelerimizle bir yerde fakat çok aynada, hâl fânusu içinde ama kanatlarımızı hem mâziye hem de âtiye açılmış görür, çok zamanlılığı ve çok mekânlılığı birden yaşarız, hatta bazen bu mülâhaza daha da genişleyerek bizimle beraber başkalarını da içine alacak vüs'ate ulaşır ve bütün bir inananlar olarak, henüz vicdanlarımızda imanî bir nüve mahiyetinde varlığını hissettiğimiz Cennette, ruhların uçuşup durduğu tepelerde, onlarla beraber kanat çırpıp



sonsuz uçuşumuzu düşler; liyâkatlerimizi aşkın bu bin bir vâridat karşısında her birerlerimiz,

**“Değildir bu bana lâıyk bu bende
Bana bu lutf ile ihsan nedendir?”**

mırıltılarıyla hayretlerimizi ifade eder ve kendi kendimize **“Meğer bayram buymuş!”** deriz.

Bazen, Rahmeti Sonsuz'a olan inançlarımızın feverânı sayesinde, vicdanlarımızda patlayıp çevremize yayılan ışık tufanları, etrafımızdaki maddî çeperleri darmadağın edip her yanı öyle bir nura gark eder ki, vicdanın çok menfezli o engin rasathanesinden gökleri bütün derinlikleriyle temâşâ eder gibi olur, varlığın perde arkası esrarına ulaşır, bu dar âlem içinde yeni âlemlerin inkişâfını yaşar, tecessüs ve hayallerimizde de olsa, şu birkaç buutlu mekânın

üstüne çıkararak, mekânların “lâmekân” olduğunu, cümle cisimlerin cân olduğunu, Hak tecellilerinin ayân olduğunu duyar gibi olur, iliklerimize kadar üprerir; mehâbet ra’şelerinin yanında muhabbetin sıcaklığını da hisseder ve;

“Ey Rab Senin varlığını duymak bir Cennet Ne olur beni de bu duygu ile âbâd et”

der, ona intisapla yaşamanın ne erişilmez bir pâye olduğunu zevk eder.. “Hazîretü'l-kuds”e daha yakın olma yollarını araştırır.. hep O’na koşar.. O’na bağlı yaşar.. O’ndan ötürü her şeyi kucaklar.. baharları zevkle temâşâ eder.. çiçekleri koklar.. varlıkla hasbîhâl içinde olur.. zaman gelir, dağlarla, tepelerle, ovalarla, obalarla söyleşir.. hayat ve varlık karşısında mü’min olmanın bütün hususiyetlerini ortaya koyar.. ve sık sık en nazlı dilekler, en içten iniltiyle O’nun kapısının tokmağına dokunur, sonra başımızı o kapının eşiğine koyarak içimizi sadece O’na dökeriz.

Exanlar, kâmetler, namazlar, dualar, münâcâtlar, istiğfarlar, iç murakabe-ler farklı yöntemlerle o kapıya yönelmenin birer remzi ve işaretidir. O kapının önünde yükselecek bu ses ve bu davranışlar, ruhun solukları olması ölçüsünde, ötelede nasıl kabul görür onu bilemem ama, biz, bazen varlığımızın, o duyuş ve söyleyiş-ler içinde eriyip gittiğini hissederek. Öyle ki bazen, içimizden kaynayıp gelen duyguları ifadeye kelime yetiştiremediğimizden fokur fokur kaynayan bir sükûta gömölür ve sessiz infiallerimizle, bu içli, bu derinden, bu ledünnî durumumuza bir yerden cevap verileceğini, bizim susmamıza bedel, ötelede sesinin güröl güröl yükseleceğini beklemeye koyuluruz. Meleklerden mi, ruhanîlerden mi, yoksa kendi vicdanlarımızın meçhul bir menfezinden mi kopup geleceğini beklediğimiz böyle bir sesi net duymasak bile, mutlaka cevap verildiğine ve verileceğine inancımızla, ürpertilerimizde onu duyar gibi olur, haşyetle sarsılır veya sevinç göz yaşlarıyla boşalırız.

Hemen her zaman, böyle bir ruh hâliyle, hayata bakışımızın değiştiğini, her varlık ve hâdisenin bir farklılaşma süreci yaşadığını görür gibi olur, içine sürüklediğimiz bu fevkalâdelikler karşısında, bizden olmayanların hiçbir zaman duyamayacakları, bizi anlayamayanların kat’iyen anlayamayacakları neler duyar ve neler hissederek..!

Bu duygu ve bu hisler sayesinde bazen, erken dönemlerde ve iptidâî bilgiler mahiyetinde ruhumuzun derinliklerine yerleştirilen o mukaddes fakat müphem gerçeklerin, kuvve-i inbâtiyesi iman ve nur olan kalb yamaçlarında, nasıl çiçekler gibi açtığını, bir çocuk saffetıyla kabullendiğimiz o mücerret hakikatlerin ne kadar varlığımıza ait olduğunu duyar ve içlerimizde sessiz sessiz uyuyan esrarın nasıl tomurcuklaştığını, nasıl meyveye yürüdüğünü hayretler içinde zevk ederiz.

Hâsılı, her bayram bizim dünyamızda, bir dolunay gibi doğar.. ufkumuzu bir gökkuşağı gibi tutar.. ışık kaynağı ötelede, bize donanma gecelerinde göremeyeceğimiz şehrayinler yaşatır.. arz üzerinde uğradığı hemen her dairede, bir teşrifat üslûbuyla bizler gibi bütün başkalarını da ayağa kaldırır.. şivelerin en mükemmeli, nağmelerin en tatlısıyla ruhlarımıza demet demet besteler sunar.. îmâ ve işaretleriyle meraklarımıza kapılar aralar ve gönüllerimize uhrevîlikler fısıldar.



اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ كَرِيمٌ
تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

“Allahım sen afv u keremi
bol olansın,
affı seversin,
ne olur beni affeyle!”